

Κατὰ Ἰωάννην

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ 1
θεὸς ἦν ὁ λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. 2
Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο
οὐδὲ ἐν ὃ γέγονεν. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ 4
φῶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ¹ φαίνει, 5
καὶ ἡ σκοτία¹ αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.² Ἐγένετο ἄνθρωπος 6
ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. 7
Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ
φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. Οὐκ ἦν 8
ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. 9
Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει³ πάντα ἄνθρωπον
ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ 10
κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ
ἔγνω. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ 11
παρέλαβον. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς 12

¹ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ² καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ³ φωτίζω, give light, enlighten.

ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ
ὄνομα αὐτοῦ: οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος 13
σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ θεοῦ
ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ 14
ἐσκήνωσεν¹ ἐν ἡμῖν – καὶ ἐθεασάμεθα² τὴν δόξαν
αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς³ παρὰ πατρός – πλήρης⁴
χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, 15
καὶ κέκραγεν λέγων, Οὗτος ἦν ὃν εἶπον, Ὁ ὀπίσω μου
ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν: ὅτι πρῶτός μου
ἦν. Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος⁵ αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες 16
ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ⁶ χάριτος. Ὅτι ὁ νόμος διὰ 17
Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ
χριστοῦ ἐγένετο. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε:⁷ ὁ 18
μονογενὴς³ υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον⁸ τοῦ πατρός,
ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.⁹

¹ σκηνώω, dwell, stay in a tent. ² θεάομαι, look at, behold. ³ μονογενής, only begotten, only. ⁴ πλήρης, full. ⁵ πληρωμα, τος, τό, fullness, fulfillment. ⁶ ἀντί, instead of, in place of. ⁷ πώποτε, ever yet, any time. ⁸ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ⁹ ἐξηγέομαι, explain, describe.

Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε 19

ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ

Λευῖτας¹ ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; Καὶ 20

ὡμολόγησεν, καὶ οὐκ ἡρνήσατο· καὶ ὡμολόγησεν ὅτι

Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός. Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, Τί οὖν; 21

Ἡλίας εἰ σύ; Καὶ λέγει, Οὐκ εἰμὶ. Ὁ προφήτης εἰ σύ;

Καὶ ἀπεκρίθη, Οὐ. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Τίς εἶ; Ὅτι 22

ἀπόκρισιν² δώμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς. Τί λέγεις περὶ

σεαυτοῦ; Ἔφη, Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος³ ἐν τῇ ἐρήμῳ, 23

Εὐθύνατε⁴ τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας⁵ ὁ

προφήτης. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν 24

Φαρισαίων. Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, καὶ εἶπον αὐτῷ, Τί 25

οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἰ ὁ χριστός, οὔτε Ἡλίας,

οὔτε ὁ προφήτης; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων, 26

Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἔστηκεν ὃν

ὕμεῖς οὐκ οἴδατε. Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, 27

ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα

¹ Λευῖτης, ου, δ, Levite. ² ἀπόκρισις, εως, η, answer, reply. ³ βοᾶω, cry aloud, shout. ⁴ εὐθύνω, make straight, guide. ⁵ Ἡσαΐας, ου, δ, Isaiah.

λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα¹ τοῦ ὑποδήματος.² Ταῦτα ἐν 28

Βηθανίᾳ³ ἐγένετο πέραν⁴ τοῦ Ἰορδάνου,⁵ ὅπου ἦν

Ἰωάννης βαπτίζων.

Τῇ ἐπαύριον⁶ βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, 29

καὶ λέγει, Ἴδε ὁ ἄμνος⁷ τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν

ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον, 30

Ὅπισω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν,

ὅτι πρῶτός μου ἦν. Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν: ἀλλ' ἵνα 31

φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ

ὕδατι βαπτίζων. Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων ὅτι 32

Τεθέαμαι⁸ τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ⁹ περιστερὰν¹⁰

ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν 33

αὐτόν: ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός

μοι εἶπεν, Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ

μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι

ἀγίῳ. Κἀγὼ ἐώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός 34

¹ ἱμάς, ἄντος, ὁ, thong, strap. ² ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ³ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁴ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁵ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ⁶ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ⁷ ἄμνος, οὔ, ὁ, lamb. ⁸ θεάομαι, look at, behold. ⁹ ὡσεὶ, like, about. ¹⁰ περιστερὰ, ἄς, ἡ, dove.

ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Τῇ ἐπαύριον¹ πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν 35
 μαθητῶν αὐτοῦ δύο: καὶ ἐμβλέψας² τῷ Ἰησοῦ 36
 περιπατοῦντι, λέγει, Ἴδε ὁ ἀμνὸς³ τοῦ θεοῦ. Καὶ 37
 ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ
 ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. Στραφεῖς⁴ δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ 38
 θεασάμενος⁵ αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, Τί
 ζητεῖτε; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί – ὃ λέγεται
 ἐρμηνεύομενον,⁶ Διδάσκαλε – ποῦ μένεις; Λέγει 39
 αὐτοῖς, Ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. Ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ⁷
 μένει: καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην: ὥρα
 ἦν ὡς δεκάτῃ.⁸ Ἦν Ἀνδρέας⁹ ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος 40
 Πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ
 Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ. Εὐρίσκει οὗτος 41
 πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ,
 Εὐρήκαμεν τὸν Μεσίαν¹⁰ – ὃ ἐστιν

¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ² ἐμβλέπω, look at, look into. ³ ἀμνός, οὐ, ὁ, lamb. ⁴ στρέφω, turn, am converted. ⁵ θεάομαι, look at, behold. ⁶ ἐρμηνεύω, interpret, translate. ⁷ ποῦ, somewhere, about. ⁸ δέκατος, tenth. ⁹ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ¹⁰ Μεσσίας, ου, ὁ, Messiah, Anointed One.

μεθερμηνευόμενον,¹ χριστός. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς 42
 τὸν Ἰησοῦν. Ἐμβλέψας² αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Σὺ εἶ
 Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ.³ σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς⁴ – ὁ
 ἐρμηνεύεται⁵ Πέτρος.

Τῇ ἐπαύριον⁶ ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ 43
 εὐρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
 Ἀκολούθει μοι. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαιᾶ,⁷ ἐκ 44
 τῆς πόλεως Ἀνδρέου⁸ καὶ Πέτρου. Εὐρίσκει 45
 Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ,⁹ καὶ λέγει αὐτῷ, Ὅν
 ἔγραψεν Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται
 εὐρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ
 Ναζαρέτ.¹⁰ Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ,⁹ Ἐκ Ναζαρέτ 46
 δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος,
 Ἔρχου καὶ ἶδε. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναήλ⁹ 47
 ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, Ἵδε
 ἀληθῶς¹¹ Ἰσραηλίτης,¹² ἐν ᾧ δόλος¹³ οὐκ ἔστιν. Λέγει 48

¹ μεθερμηνεύω, translate, interpret. ² ἐμβλέπω, look at, look into. ³ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ⁴ Κηφᾶς, ᾱ, ὁ, Cephas. ⁵ ἐρμηνεύω, interpret, translate. ⁶ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ⁷ Βηθσαιᾶ, ἡ, Bethsaida. ⁸ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁹ Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ¹⁰ Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ¹¹ ἀληθῶς, truly, really. ¹² Ἰσραηλίτης, ου, ὁ, Israelite. ¹³ δόλος, ου, ὁ, guile, deceit.

αὐτῷ Ναθαναήλ,¹ Πόθεν με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη
 Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον
 φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῇ,² εἰδόν σε. Ἀπεκρίθη 49
 Ναθαναήλ¹ καὶ λέγει αὐτῷ, Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ
 θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς 50
 καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὅτι εἰπόν σοι, Εἰδόν σε ὑποκάτω³ τῆς
 συκῆς,² πιστεύεις; Μείζω τούτων ὄψει. Καὶ λέγει 51
 αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν
 οὐρανὸν ἀνεωγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ
 ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ
 ἀνθρώπου.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος⁴ ἐγένετο ἐν Κανᾶ⁵ τῆς 2
 Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ: ἐκλήθη δὲ 2
 καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.⁴ Καὶ 3
 ὕστερήσαντος⁶ οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς
 αὐτόν, Οἶνον οὐκ ἔχουσιν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Τί 4

¹ Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ² συκῇ, ἡς, ἡ, fig tree. ³ ὑποκάτω, under, below. ⁴ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ⁵ Κανᾶ, ἡ, Cana. ⁶ ὕστερέω, lack, need.

ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; Οὕτω ἤκει ἡ ὥρα μου. Λέγει ἡ 5
 μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, Ὁ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν,
 ποιήσατε. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαί¹ λίθιναι² ἑξ³ κείμεναι⁴ 6
 κατὰ τὸν καθαρισμὸν⁵ τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι⁶ ἀνά⁷
 μετρητάς⁸ δύο ἢ τρεῖς. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 7
 Γεμίσατε⁹ τὰς ὑδρίας¹ ὕδατος. Καὶ ἐγέμισαν⁹ αὐτὰς
 ἕως ἄνω.¹⁰ Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἀντλήσατε¹¹ νῦν, καὶ 8
 φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ.¹² Καὶ ἤνεγκαν. Ὡς δὲ 9
 ἐγεύσατο¹³ ὁ ἀρχιτρικλινος¹² τὸ ὕδωρ οἶνον
 γεγεννημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν – οἱ δὲ
 διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες¹¹ τὸ ὕδωρ – φωνεῖ τὸν
 νυμφίον¹⁴ ὁ ἀρχιτρικλινος,¹² καὶ λέγει αὐτῷ, Πᾶς 10
 ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησιν, καὶ ὅταν
 μεθυσθῶσιν,¹⁵ τότε τὸν ἐλάσσων¹⁶ σὺ τετήρηκας τὸν
 καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. Ταύτην ἐποίησεν τὴν ἀρχὴν 11
 τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ¹⁷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ

¹ ὑδρία, ας, ἡ, water pot, jar. ² λίθινος, of stone, made of stone. ³ ἑξ, six. ⁴ κείμεναι, lie, be laid. ⁵ καθαρισμός, οὐ, ὁ, cleansing, purification. ⁶ χωρέω, make room for, hold. ⁷ ἀνά, upwards, upon. ⁸ μετρητής, οὐ, ὁ, liquid measure, measure. ⁹ γεμίζω, fill, load. ¹⁰ ἄνω, up, above. ¹¹ ἀντλέω, draw water, draw. ¹² ἀρχιτρικλινος, οὐ, ὁ, headwaiter, butler. ¹³ γεύομαι, taste, experience. ¹⁴ νυμφίος, οὐ, ὁ, bridegroom. ¹⁵ μεθύω, be drunken, am drunk. ¹⁶ ἐλάσσων, lesser, less. ¹⁷ Κανᾷ, ἡ, Cana.

ἐφανέρωσεν τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς
αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοῦμ,¹ αὐτὸς καὶ ἡ 12
μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς 13
Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς. Καὶ εὔρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς 14
πωλοῦντας² βόας³ καὶ πρόβατα καὶ περιστεράς,⁴ καὶ
τοὺς κερματιστάς⁵ καθημένους. Καὶ ποιήσας 15
φραγέλλιον⁶ ἐκ σχοινίων⁷ πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ
ἱεροῦ, τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας·³ καὶ τῶν
κολλυβιστῶν⁸ ἐξέχεεν τὸ κέρμα,⁹ καὶ τὰς τραπέζας¹⁰
ἀνέστρεψεν·¹¹ καὶ τοῖς τὰς περιστεράς⁴ πωλοῦσιν² 16
εἶπεν, Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν·¹² μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον
τοῦ πατρὸς μου ἐμπορίου.¹³ Ἐμνήσθησαν¹⁴ δὲ οἱ 17

¹ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ² πωλέω, sell. ³ βούς, ὁ, ox, cow. ⁴ περιστερὰ, ἄς, ἡ, dove. ⁵ κερματιστής, ου, ὁ, money-changer. ⁶ φραγέλλιον, ου, τό, whip, lash. ⁷ σχοινίον, ου, τό, rope, cord. ⁸ κολλυβιστής, ου, ὁ, moneychanger, money-changer. ⁹ κέρμα, το, τό, piece of money, coin. ¹⁰ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹¹ ἀναστρέφω, return, live. ¹² ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹³ ἐμπορίον, ου, τό, market, market-house. ¹⁴ μνησθῆναι, remember, recall.

μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, Ὁ ζῆλος¹ τοῦ
 οἴκου σου καταφάγεται² με. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ 18
 Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν,
 ὅτι ταῦτα ποιεῖς; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 19
 Λύσατε τὸν ναὸν τούτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ
 αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Τεσσαράκοντα³ καὶ ἕξ⁴ 20
 ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν
 ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ 21
 ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, 22
 ἐμνήσθησαν⁵ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν· καὶ
 ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ Πάσχα, ἐν τῇ 23
 ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ,
 θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. Αὐτὸς δὲ ὁ 24
 Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν
 γινώσκειν πάντας, καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν ἵνα τις 25

¹ ζῆλος, ου, ὁ, zeal, jealousy. ² κατεσθίω, eat up, devour. ³ τεσσαράκοντα, forty, 40. ⁴ ἕξ, six, 6. ⁵ μιμνήσκειν, remember, recall.

μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου: αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν
τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος¹ ὄνομα **3**

αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων: οὗτος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν **2**

νυκτός, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ῥαββί, οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ

ἐλήλυθας διδάσκαλος: οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα

δύναται ποιεῖν ἢ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾗ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.

Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω **3**

σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν,² οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν

βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος,¹ **4**

Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων³ ὢν; Μὴ

δύναται εἰς τὴν κοιλίαν⁴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον

εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἀμὴν **5**

ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ

πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν

τοῦ θεοῦ. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν: **6**

¹ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ² ἄνωθεν, from above, again. ³ γέρων, οντος, ὁ, old man. ⁴ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb.

καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. 7

Μὴ θαυμάσης ὅτι εἶπόν σοι, Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι

ἄνωθεν.¹ Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ,² καὶ τὴν φωνὴν 8

αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ

ὑπάγει· οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ

πνεύματος. Ἀπεκρίθη Νικόδημος³ καὶ εἶπεν αὐτῷ, 9

Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ 10

εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ

ταῦτα οὐ γινώσκεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ὁ 11

οἶδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὁ ἐωράκαμεν μαρτυροῦμεν·

καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. Εἰ τὰ ἐπίγεια⁴ 12

εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ

ἐπουράνια,⁵ πιστεύσετε; Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς 13

τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς

τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ καθὼς Μωσῆς 14

ὑψωσεν⁶ τὸν ὄφιν⁷ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι⁶ δεῖ

τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν 15

¹ ἄνωθεν, from above, again. ² πνέω, blow. ³ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ⁴ ἐπίγειος, of the earth, earthly. ⁵ ἐπουράνιος, heavenly, celestial. ⁶ ὑψόω, lift up, exalt. ⁷ ὄφεις, εως, ὁ, snake, serpent.

μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον.

Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν 16

αὐτοῦ τὸν μονογενῆ¹ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς

αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον. Οὐ γὰρ 17

ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα

κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. 18

Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται: ὁ δὲ μὴ πιστεύων

ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ

μονογενοῦς¹ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι 19

τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ

ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς: ἦν γὰρ πονηρὰ

αὐτῶν τὰ ἔργα. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα² πράσων μισεῖ τὸ 20

φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ³ τὰ

ἔργα αὐτοῦ. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ 21

φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν

εἰργασμένα.

¹ μονογενής, only begotten, only. ² φαῦλος, worthless, bad. ³ ἐλέγχω, convict, reprove.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς 22
 τὴν Ἰουδαίαν γῆν· καὶ ἐκεῖ διέτριβεν¹ μετ' αὐτῶν καὶ
 ἐβάπτιζεν. Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνῶν² 23
 ἐγγὺς τοῦ Σαλήμ,³ ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ
 παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. Οὕτω γὰρ ἦν 24
 βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης. Ἐγένετο οὖν 25
 ζήτησις⁴ ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου
 περὶ καθαρισμοῦ.⁵ Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ 26
 εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν⁶ τοῦ
 Ἰορδάνου,⁷ ὃ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει,
 καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. Ἀπεκρίθη Ἰωάννης 27
 καὶ εἶπεν, Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν,
 ἐὰν μὴ ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Αὐτοὶ ὑμεῖς 28
 μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον, Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός, ἀλλ'
 ὅτι Ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. Ὁ ἔχων 29
 τὴν νύμφην,⁸ νυμφίος⁹ ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου,⁹

¹ διατρίβω, continue, tarry. ² Αἰνῶν, ἡ, Aenon. ³ Σαλήμ, ἡ, Salem. ⁴ ζήτησις, εως, ἡ, debate, controversy. ⁵

καθαρισμός, οὐ, ὁ, cleansing, purification. ⁶ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁷ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ⁸ νύμφη, ης, ἡ, bride, young woman. ⁹ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom.

ὁ ἑστηκώς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν
 φωνὴν τοῦ νυμφίου:¹ αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ
 πεπλήρωται. Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν,² ἐμὲ δὲ 30
 ἐλαττοῦσθαι.³

Ὁ ἄνωθεν⁴ ἐρχόμενος ἐπάνω⁵ πάντων ἐστίν. Ὁ ὢν ἐκ 31
 τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστιν, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ: ὁ ἐκ
 τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω⁵ πάντων ἐστίν. Καὶ ὁ 32
 ἑώρακεν καὶ ἤκουσεν, τοῦτο μαρτυρεῖ: καὶ τὴν
 μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. Ὁ λαβὼν αὐτοῦ 33
 τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν⁶ ὅτι ὁ θεὸς ἀληθὴς ἐστιν. 34
 Ὅν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ:
 οὐ γὰρ ἐκ μέτρου⁷ δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. Ὁ 35
 πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ
 αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον: ὁ 36
 δὲ ἀπειθῶν⁸ τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ
 θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

¹ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. ² αὐξάνω, cause to grow, increase. ³ ἐλαττώω, make lower, decrease. ⁴ ἄνωθεν, from above, again. ⁵ ἐπάνω, above, over (gen). ⁶ σφραγίζω, seal, set a seal upon. ⁷ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ⁸ ἀπειθέω, disbelieve, disobey.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι **4**

Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ

Ἰωάννης – καίτοιγε¹ Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, **2**

ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ – ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ **3**

ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἦδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι **4**

διὰ τῆς Σαμαρείας.² Ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς **5**

Σαμαρείας² λεγομένην Συχάρ,³ πλησίον⁴ τοῦ χωρίου⁵

ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ· ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ **6**

τοῦ Ἰακώβ. Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς⁷ ἐκ τῆς

ὁδοιπορίας⁸ ἐκαθέζετο⁹ οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ.⁶ Ὡρα ἦν

ώσκει ἔκτῃ.¹⁰ Ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας² **7**

ἀντλήσαι¹¹ ὕδωρ· λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Δός μοι πιεῖν. **8**

Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν,

ἵνα τροφὰς¹² ἀγοράσωσιν. Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἢ **9**

Σαμαρεῖτις,¹³ Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὦν παρ' ἐμοῦ πιεῖν

αἰτεῖς, οὔσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος;¹³ – Οὐ γὰρ

¹ καίτοιγε, and yet, although. ² Σαμάρεια, ας, ἡ, Samaria. ³ Συχάρ, ἡ, Sychar. ⁴ πλησίον, near, neighbor (as a noun).

⁵ χωρίον, ου, τό, place, field. ⁶ πηγή, ἡς, ἡ, spring, fountain. ⁷ κοπιάω, toil, labor. ⁸ ὁδοιπορία, ας, ἡ, walking, journey.

⁹ καθέζομαι, sit down, am sitting. ¹⁰ ἕκτος, sixth. ¹¹ ἀντλέω, draw water, draw. ¹² τροφή, ἡς, ἡ, food, nourishment.

¹³ Σαμαρεῖτις, ιδος, ἡ, Samaritan woman.

συγχεῖνται¹ Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις.² Ἀπεκρίθη 10

Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Εἰ ᾗδεις τὴν δωρεάν³ τοῦ θεοῦ,

καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, Δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν

ᾗτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν. Λέγει 11

αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, οὐτε ἄντλημα⁴ ἔχεις, καὶ τὸ

φρέαρ⁵ ἐστὶν βαθύ·⁶ πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; 12

Μὴ σὺ μεῖζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν

ἡμῖν τὸ φρέαρ,⁵ καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν, καὶ οἱ υἱοὶ

αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα⁷ αὐτοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ 13

εἶπεν αὐτῇ, Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου,

διψήσει⁸ πάλιν· ὃς δ' ἂν πίη ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ 14

δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει⁸ εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ

ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ⁹ ὕδατος

ἁλλομένου¹⁰ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ 15

γυνή, Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ,⁸

μηδὲ ἔρχομαι ἐνθάδε¹¹ ἀντλεῖν.¹² Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, 16

¹ συγχεῖνται, associate with, have dealings with. ² Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ³ δωρεά, ἅς, ἡ, gift, free gift. ⁴ ἄντλημα, τος, τό, bucket, pail. ⁵ φρέαρ, ος, τό, well, pit. ⁶ βαθύς, deep, early. ⁷ θρέμμα, τος, τό, (domesticated) animal. ⁸ διψάω, thirst, thirst for. ⁹ πηγὴ, ἡς, ἡ, spring, fountain. ¹⁰ ἁλλομαι, leap, spring up. ¹¹ ἐνθάδε, within, here. ¹² ἀντλέω, draw water, draw.

Ὑπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σοῦ, καὶ ἔλθ' ἐνθάδε.¹ 17

Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν, Οὐκ ἔχω ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Καλῶς εἶπας ὅτι Ἄνδρα οὐκ ἔχω: 18

πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνὴρ: τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκας. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, 19

Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. Οἱ πατέρες ἡμῶν 20

ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν: καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. 21

Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Γύναι, πιστευσόν μοι ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν

Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. Ὑμεῖς 22 προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἶδατε: ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ

οἶδαμεν: ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. Ἀλλ' 23 ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ

προσκυνηταὶ² προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ: καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς

προσκυνοῦντας αὐτόν. Πνεῦμα ὁ θεός: καὶ τοὺς 24

¹ ἐνθάδε, within, here. ² προσκυνητής, οὗ, ὁ, worshiper, worshipper.

προσκυνούντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ
 προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Οἶδα ὅτι Μεσίας¹ 25
 ἔρχεται – ὁ λεγόμενος χριστός: ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος,
 ἀναγγελεῖ² ἡμῖν πάντα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγώ 26
 εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.

Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν 27
 ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει: οὐδεὶς μέντοι³ εἶπεν, Τί
 ζητεῖς; ἢ, Τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; Ἀφῆκεν οὖν τὴν 28
 ὑδρίαν⁴ αὐτῆς ἡ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ
 λέγει τοῖς ἀνθρώποις, Δεῦτε,⁵ ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς 29
 εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα: μήτι⁶ οὗτός ἐστιν ὁ
 χριστός; Ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς 30
 αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ⁷ ἡρώτων αὐτόν οἱ μαθηταί, 31
 λέγοντες, Ῥαββί, φάγε. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ 32
 βρώσιν⁸ ἔχω φαγεῖν ἣν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε. Ἔλεγον οὖν 33
 οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, Μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ

¹ Μεσσίας, ου, ὁ, Messiah, Anointed One. ² ἀναγγέλλω, announce, report. ³ μέντοι, yet, however. ⁴ ὑδρία, ας, ἡ, water pot, jar. ⁵ δεῦτε, come!. ⁶ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁷ μεταξύ, between, after. ⁸ βρώσις, εως, ἡ, eating, food.

φαγεῖν; Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐμὸν βρῶμά¹ ἐστίν, 34

ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω²

αὐτοῦ τὸ ἔργον. Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι Ἔτι τετράμηνός 35

ἐστίν, καὶ ὁ θερισμός⁴ ἔρχεται; Ἰδοὺ, λέγω ὑμῖν,

ἐπάρατε⁵ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε⁶ τὰς

χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμὸν⁴ ἤδη. Καὶ ὁ 36

θερίζων⁷ μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς

ζωὴν αἰώνιον· ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ⁸ χαίρῃ καὶ ὁ

θερίζων.⁷ Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι 37

Ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.⁷ Ἐγὼ 38

ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν⁷ ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε·⁹

ἄλλοι κεκοπιάκασιν,⁹ καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον¹⁰ αὐτῶν

εἰσεληλύθατε.

Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν 39

τῶν Σαμαρειτῶν¹¹ διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς

μαρτυροῦσης ὅτι Εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. Ὡς 40

¹ βρῶμα, τος, τό, food, food of any kind. ² τελειώω, fill, fulfill. ³ τετράμηνος, ου, ἡ, lasting four months, of four months. ⁴ θερισμός, οῦ, ὁ, harvest, reaping. ⁵ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁶ θεάσασθαι, look at, behold. ⁷ θερίζω, reap, gather. ⁸ ὁμοῦ, together. ⁹ κοπιᾶω, toil, labor. ¹⁰ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ¹¹ Σαμαρεῖτης, ου, ὁ, Samaritan.

οὓν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται,¹ ἡρώτων αὐτὸν
μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. Καὶ 41
πολλῶ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, τῇ τε 42
γυναικὶ ἔλεγον ὅτι Οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν²
πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι
οὗτός ἐστιν ἀληθῶς³ ὁ σωτὴρ⁴ τοῦ κόσμου, ὁ χριστός.

Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν 43
εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν 44
ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι⁵ τιμὴν οὐκ ἔχει. Ὅτε 45
οὓν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ
Γαλιλαῖοι,⁶ πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν
Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς
τὴν ἑορτήν.

¹ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ² λαλιά, ἄς, ἡ, speech, way of talking. ³ ἀληθῶς, truly, really. ⁴ σωτὴρ, ἦρος, ὁ, savior, deliverer. ⁵ πατρίς, ἰδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. ⁶ Γαλιλαῖος, Galilean.

Ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανᾶ¹ τῆς Γαλιλαίας, 46

ὅπου ἐποίησεν τὸ ὕδωρ οἶνον. Καὶ ἦν τις βασιλικός,²

οὗ ὁ υἱὸς ἡσθένει ἐν Καπερναούμ.³ Οὗτος ἀκούσας ὅτι 47

Ἰησοῦς ἦκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν,

ἀπήλθεν πρὸς αὐτόν, καὶ ἡρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ

ιάσῃται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἐμελλεν γὰρ ἀποθνήσκειν. 48

Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ

τέρατα⁴ ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύσητε. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ 49

βασιλικός,² Κύριε, κατάβηθι πρὶν⁵ ἀποθανεῖν τὸ

παιδίον μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου· ὁ υἱός 50

σου ζῇ. Καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν

αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. Ἦδη δὲ αὐτοῦ 51

καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν⁶ αὐτῷ,

καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες ὅτι Ὁ παῖς⁷ σου ζῇ. Ἐπύθετο 52

οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον⁸ ἔσχεν.

Καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι Χθὲς¹⁰ ὥραν ἐβδόμην¹¹ ἀφῆκεν

¹ Κανά, ἢ, Cana. ² βασιλικός, royal, connected with a king. ³ Καπερναούμ, ἢ, Capernaum. ⁴ τέρας, ατος, τό, wonder, portent. ⁵ πρὶν, before, formerly. ⁶ ἀπαντάω, meet, encounter. ⁷ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁸ πυνθάνομαι, inquire, ask. ⁹ κομψότερον, better, in better health. ¹⁰ χθές, yesterday. ¹¹ ἐβδομος, seventh.

αὐτὸν ὁ πυρετός.¹ Ἔγνων οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ 53

ὥρᾳ, ἐν ἣ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ

ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. Τοῦτο πάλιν 54

δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς

Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ 5

Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα.

Ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ² 2

κολυμβήθρα,³ ἣ ἐπιλεγομένη⁴ Ἑβραϊστὶ⁵ Βηθεςδά,⁶

πέντε στοᾶς⁷ ἔχουσα. Ἐν ταύταις κατέκειτο⁸ πλῆθος 3

πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν,⁹ ξηρῶν,¹⁰

ἐκδεχομένων¹¹ τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.¹² Ἄγγελος γὰρ 4

κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ,³ καὶ

ἐτάρασεν¹³ τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς¹⁴ μετὰ τὴν

ταραχὴν¹⁵ τοῦ ὕδατος, ὑγιής¹⁶ ἐγίνετο, ὃ δὴποτε¹⁷

¹ πυρετός, οὖ, ὁ, fever. ² προβατικός, pertaining to sheep. ³ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ⁴ ἐπιλέγω, call or name, choose. ⁵ Ἑβραϊστὶ, Hebrew. ⁶ Βηθεςδά, ἡ, Bethesda. ⁷ στοᾶ, ἄς, ἡ, portico, colonnade. ⁸ κατάκειμαι, lie down, lie sick. ⁹ χωλός, lame, deprived of a foot. ¹⁰ ξηρός, dry, withered. ¹¹ ἐκδέχομαι, await, expect. ¹² κίνησις, εως, ἡ, moving, stirring. ¹³ ταρασσω, trouble, agitate. ¹⁴ ἐμβαίνω, embark. ¹⁵ ταραχή, ἡ, disturbance, tumult. ¹⁶ ὑγιής, whole, healthy. ¹⁷ δὴποτε, even at that time, whenever.

κατείχετο¹ νοσήματι.² Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ 5
 τριάκοντα³ ὀκτώ⁴ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.⁵ Τοῦτον 6
 ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον,⁶ καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν
 ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, Θέλεις ὑγιῆς⁷ γενέσθαι; 7
 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω
 ἵνα, ὅταν ταραχθῇ⁸ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν
 κολυμβήθραν:⁹ ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ
 καταβαίνει. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγείραι, ἄρον τὸν 8
 κράββατόν¹⁰ σου, καὶ περιπάτει. Καὶ εὐθέως ἐγένετο 9
 ὑγιῆς⁷ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἤρεν τὸν κράββατον¹⁰ αὐτοῦ
 καὶ περιεπάτει. Ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.
 Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ, Σάββατόν 10
 ἐστίν: οὐκ ἔξεστίν σοι ἄραι τὸν κράββατον.¹⁰ 11
 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ,⁷ ἐκεῖνός μοι
 εἶπεν, Ἄρον τὸν κράββατόν¹⁰ σου καὶ περιπάτει. 12
 Ἠρώτησαν οὖν αὐτόν, Τίς ἐστίν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών

¹ κατέχω, hold back, hold fast. ² νόσημα, ατος, τό, trouble, disease. ³ τριάκοντα, thirty, 30. ⁴ ὀκτώ, eight, 8. ⁵ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ⁶ κατὰκειμαι, lie down, lie sick. ⁷ ὑγιῆς, whole, healthy. ⁸ ταρασσώ, trouble, agitate. ⁹ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ¹⁰ κράββατος, ου, ὁ, mattress, pallet.

σοι, Ἄρον τὸν κράββατόν¹ σου καὶ περιπάτει; Ὁ δὲ 13
ιαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν,²
ὁχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. Μετὰ ταῦτα εὕρισκει αὐτὸν 14
ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἵδε ὑγιής³
γέγονας· μηκέτι⁴ ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν⁵ τί σοι
γένηται. Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλεν⁶ τοῖς 15
Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.³ Καὶ 16
διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ
ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν
σαββάτῳ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, Ὁ πατήρ 17
μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι. Διὰ τοῦτο 18
οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι
οὐ μόνον ἔλυεν τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον
ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον⁷ ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.

¹ κράβατος, ου, ὁ, mattress, pallet. ² ἐκνεύω, turn aside, withdraw. ³ ὑγιής, whole, healthy. ⁴ μηκέτι, no longer. ⁵ χειρόν, worse. ⁶ ἀναγγέλλω, announce, report. ⁷ ἴσος, equal, identical.

Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν ἀμὴν 19

λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν,

ἐὰν μὴ τι βλέπη τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν

ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. Ὁ γὰρ 20

πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ

αὐτὸς ποιεῖ· καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα

ὑμεῖς θαυμάζητε. Ὡςπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς 21

νεκροὺς καὶ ζῶοποιεῖ,¹ οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει

ζῶοποιεῖ.¹ Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν 22

κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ· ἵνα πάντες τιμῶσιν² 23

τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσιν² τὸν πατέρα. Ὁ μὴ τιμῶν²

τὸν υἱόν, οὐ τιμᾷ² τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. 24

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων,

καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· καὶ

εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν³ ἐκ τοῦ

θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι 25

ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται

¹ ζῶοποιέω, make alive, make to live. ² τιμάω, honor, value at a price. ³ μεταβαίνω, depart, leave.

τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες
ζήσονται. Ὡσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, 26
οὕτως ἔδωκεν καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ: καὶ 27
ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς
ἀνθρώπου ἐστίν. Μὴ θαυμάζετε τοῦτο: ὅτι ἔρχεται 28
ώρα, ἐν ἣ ἅ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς
φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται, οἱ τὰ ἀγαθὰ 29
ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς: οἱ δὲ τὰ φαῦλα¹
πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.

Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν: καθὼς 30
ἀκούω, κρίνω: καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν: ὅτι οὐ
ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ
πέμψαντός με πατρός. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ 31
ἑμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ἄλλος 32
ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής
ἐστὶν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Ὑμεῖς 33

¹ φαῦλος, worthless, bad.

ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ
 ἀληθείᾳ. Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν 34
 λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. 35
 Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος¹ ὁ καιόμενος² καὶ φαίνων, ὑμεῖς
 δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι³ πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ
 αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου: 36
 τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέν μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω⁴
 αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ
 ὅτι ὁ πατὴρ με ἀπέσταλκεν. Καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ, 37
 αὐτὸς μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ. Οὐτε φωνὴν αὐτοῦ
 ἀκηκόατε πώποτε,⁵ οὔτε εἶδος⁶ αὐτοῦ ἐωράκατε. Καὶ 38
 τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν
 ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. 39
 Ἐρευνᾶτε⁷ τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς
 ζῶνι αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι
 περὶ ἐμοῦ: καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με, ἵνα ζῶν 40
 ἔχητε. Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω: ἀλλ' 41

¹ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ² καίω, burn, ignite. ³ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ⁴ τελειόω, fill, fulfill. ⁵ πώποτε, ever yet, any time. ⁶ εἶδος, ους, τό, form, sight. ⁷ ἐρευνάω, search diligently.

ἐγνώκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν
ἑαυτοῖς. Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, 43
καὶ οὐ λαμβάνετέ με: ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι
τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψετε. Πῶς δύνασθε ὑμεῖς 44
πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ
τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε; Μὴ 45
δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω¹ ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα:
ἔστιν ὁ κατηγορῶν¹ ὑμῶν, Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς
ἠλπικατε. Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῇ, ἐπιστεύετε ἂν 46
ἐμοί: περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. Εἰ δὲ τοῖς 47
ἐκεῖνου γράμμασιν² οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς
ρήμασιν πιστεύετε;

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν³ τῆς θαλάσσης 6
τῆς Γαλιλαίας, τῆς Τιβεριάδος.⁴ Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ 2
ὄχλος πολὺς, ὅτι ἐώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ
τῶν ἀσθενούντων. Ἀνῆλθεν⁵ δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, 3

¹ κατηγορέω, accuse, charge. ² γράμμα, τος, τό, letter, writings. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ⁵ ἀνέρχομαι, go up, come up.

καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ 4
ἐγγὺς τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. Ἐπάρας¹ οὖν 5
ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ θεασάμενος² ὅτι πολλὸς
ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον,
Πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι; Τοῦτο 6
δὲ ἔλεγεν πειράζων αὐτόν: αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλεν
ποιεῖν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος, Διακοσίων³ 7
δηναρίων⁴ ἄρτοι οὐκ ἀρκούσιν⁵ αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος
αὐτῶν βραχύ⁶ τι λάβῃ. Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν 8
μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας⁷ ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος
Πέτρου, Ὅστιν παιδάριον⁸ ἐν ᾧδε, ὃ ἔχει πέντε ἄρτους 9
κριθίνους⁹ καὶ δύο ὀψάρια:¹⁰ ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστὶν εἰς
τοσούτους;¹¹ Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Ποιήσατε τοὺς 10
ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν.¹² Ἦν δὲ χόρτος¹³ πολλὸς ἐν τῷ
τόπῳ. Ἀνέπεσον¹² οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν¹⁴ ὥσει¹⁵
πεντακισχίλιοι.¹⁶ Ἐλαβεν δὲ τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς, 11

¹ ἐπαίρω, lift up, raise. ² θεάομαι, look at, behold. ³ διακόσιοι, two hundred, 200. ⁴ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ⁵ ἀρκέω, assist, suffice. ⁶ βραχύς, short, little. ⁷ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁸ παιδάριον, ου, τό, child, young boy. ⁹ κριθίνος, made of barley flour, made of barley. ¹⁰ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ¹¹ τοσούτος, so great, so much. ¹² ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹³ χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. ¹⁴ ἀριθμός, οῦ, ὁ, number, total. ¹⁵ ὥσει, like, about. ¹⁶ πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000.

καὶ εὐχαριστήσας διέδωκεν¹ τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ
 μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις·² ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν
 ὀψαρίων³ ὅσον ἤθελον. Ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν,⁴ λέγει 12
 τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα
 κλάσματα,⁵ ἵνα μὴ τι ἀπόληται. Συνήγαγον οὖν, καὶ 13
 ἐγένισαν⁶ δώδεκα κοφίνους⁷ κλασμάτων⁵ ἐκ τῶν
 πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων,⁸ ἃ ἐπερίσσευσεν τοῖς
 βεβρωκόσιν.⁹ Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν 14
 σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς¹⁰ ὁ
 προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. Ἰησοῦς οὖν 15
 γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάζειν¹¹ αὐτόν,
 ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησεν¹² εἰς τὸ
 ὄρος αὐτὸς μόνος.

¹ διαδίδωμι, distribute, give. ² ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ³ ὀψάριον, συ, τό, fish, little fish. ⁴ ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ⁵ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ⁶ γεμίζω, fill, load. ⁷ κόφινος, ου, ό, basket, large basket. ⁸ κριθινος, made of barley flour, made of barley. ⁹ βιβρώσκω, eat, consume. ¹⁰ ἀληθῶς, truly, really. ¹¹ ἀρπάζω, seize, snatch. ¹² ἀναχωρέω, depart, withdraw.

Ὡς δὲ ὀψία¹ ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ 16

τὴν θάλασσαν, καὶ ἐμβάντες² εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο 17

πέραν³ τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναούμ.⁴ Καὶ σκοτία⁵

ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. 18

Ἦ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος⁶ διηγείρετο.⁷

Ἐληλακότες⁸ οὖν ὥς σταδίου⁹ εἴκοσι¹⁰ πέντε ἢ 19

τριάκοντα,¹¹ θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ

τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον· καὶ

ἐφοβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Ἐγὼ εἰμι· μὴ 20

φοβεῖσθε. Ἦθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον· 21

καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν

ὑπήγον.

Τῇ ἐπαύριον¹² ὁ ὄχλος ὁ ἐστηκὼς πέραν³ τῆς θαλάσσης, 22

ιδὼν ὅτι πλοιάριον¹³ ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο

εἰς ὃ ἐνέβησαν² οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ

¹ ὀψιος, late. ² ἐμβαίνω, embark. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ⁵ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ⁶ πνέω, blow. ⁷ διεγείρω, arouse completely, stir up. ⁸ ἐλαύνω, drive or push, row. ⁹ στάδιον, οὐ, τό, stadia, length of a stadium. ¹⁰ εἴκοσι, twenty, 20. ¹¹ τριάκοντα, thirty, 30. ¹² ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ¹³ πλοιάριον, ου, τό, small boat, little boat.

συνεισῆλθεν¹ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ
 πλοιάριον,² ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον – 23
 ἄλλα δὲ ἦλθεν πλοιάρια² ἐκ Τιβεριάδος³ ἐγγὺς τοῦ
 τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ
 κυρίου – ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν 24
 ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν⁴ αὐτοὶ εἰς τὰ
 πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς Καπερναοῦμ,⁵ ζητοῦντες τὸν
 Ἰησοῦν. Καὶ εὐρόντες αὐτὸν πέραν⁶ τῆς θαλάσσης, 25
 εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας; Ἀπεκρίθη 26
 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
 ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ
 τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.⁷ Ἐργάζεσθε μὴ τὴν 27
 βρώσιν⁸ τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρώσιν⁸ τὴν
 μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 ὑμῖν δώσει: τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν,⁹ ὁ θεός. 28
 Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Τί ποιῶμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα

¹ συνεισέρχουμαι, enter together, enter together with. ² πλοιάριον, ου, τό, small boat, little boat. ³ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ⁴ ἐμβοαίνω, embark. ⁵ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum, on the other side of, beyond (gen). ⁷ χορτάζω, eat until full, be filled. ⁸ βρώσις, εως, ἡ, eating, food. ⁹ σφραγίζω, seal, set a seal upon.

τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 29
Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν
ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Τί οὖν ποιεῖς σὺ 30
σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; Τί ἐργάζῃ; 31
Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα¹ ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ,
καθὼς ἐστιν γεγραμμένον, Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 32
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν
ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν
τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. Ὁ γὰρ ἄρτος 33
τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ
ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Κύριε, 34
πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τούτον. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς ὁ 35
Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς
με οὐ μὴ πεινάσῃ·² καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ
διψήσῃ·³ πῶποτε.⁴ Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἐωράκατέ 36
με, καὶ οὐ πιστεύετε. Πᾶν ὃ δίδωσίν μοι ὁ πατήρ πρὸς 37

¹ μάννα, τό, manna. ² πεινάω, hunger, am hungry. ³ διψάω, thirst, thirst for. ⁴ πῶποτε, ever yet, any time.

ἐμὲ ἤξει· καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω
 ἔξω. Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ 38
 τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός
 με. Τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με 39
 πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ,
 ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Τοῦτο δέ 40
 ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὃ θεωρῶν
 τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον,
 καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Ἐγόγγυζον¹ οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, Ἐγὼ 41
 εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἔλεγον, 42
 Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς
 οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; Πῶς οὖν λέγει
 οὗτος ὅτι Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; Ἀπεκρίθη 43
 οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Μὴ γογγύζετε¹ μετ'
 ἀλλήλων. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ 44

¹ γογγύζω, mutter, murmur.

πατὴρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ¹ αὐτόν, καὶ ἐγὼ
 ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἔστιν 45
 γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, Καὶ ἔσονται πάντες
 διδασκοί² θεοῦ. Πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς
 καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρὸς με. Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις 46
 ἐώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἐώρακεν τὸν
 πατέρα. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, 47
 ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Οἱ 48
 πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα³ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ
 ἀπέθανον. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 50
 καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. 51
 Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς:
 ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν
 αἰῶνα. Καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν,
 ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.

¹ ἐλκύω, drag, draw. ² διδασκός, instructed, taught. ³ μάννα, τό, manna.

Ἐμάχοντο¹ οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, 52

Πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; 53

Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,

ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ

πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ 54

τρώγων² μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει

ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ

ἡμέρᾳ. Ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς³ ἐστὶν βρώσις,⁴ καὶ 55

τὸ αἷμά μου ἀληθῶς³ ἐστὶν πόσις.⁵ Ὁ τρώγων² μου 56

τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ γὰρ

ἐν αὐτῷ. Καθὼς ἀπέστειλén με ὁ ζῶν πατήρ, καὶ γὰρ ζῶ 57

διὰ τὸν πατέρα: καὶ ὁ τρώγων² με, καὶ ἐκεῖνος⁶ ζήσεται

δι' ἐμέ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 58

καταβάς: οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα,

καὶ ἀπέθανον: ὁ τρώγων² τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται

εἰς τὸν αἰῶνα. Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν 59

Καπερναούμ.⁸

¹ μάχομαι, fight, quarrel. ² τρώγω, gnaw, crunch. ³ ἀληθῶς, truly, really. ⁴ βρώσις, εἰς, ἡ, eating, food. ⁵ πόσις, εἰς, ἡ, drinking, drink. ⁶ καὶ ἐκεῖνος, and he, and she. ⁷ μάννα, τό, manna. ⁸ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum.

Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, 60

Σκληρός¹ ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ
ἀκούειν; Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν² 61

περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο
ὑμᾶς σκανδαλίζει; Ἐὰν οὖν θεωρῇτε τὸν υἱὸν τοῦ 62
ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;³ Τὸ 63

πνεῦμά ἐστὶν τὸ ζῶοποιεῖν,⁴ ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ⁵
οὐδέν· τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστὶν καὶ
ζωή ἐστὶν. Ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἱ οὐ πιστεύουσιν. 64

Ἦδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς, τίνες εἰσὶν οἱ μὴ
πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστὶν ὁ παραδώσων αὐτόν. Καὶ 65

ἔλεγεν, Διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται
ἔλθειν πρὸς με, ἐὰν μὴ ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ
πατρὸς μου.

¹ σκληρός, hard, rough. ² γογγύζω, mutter, murmur. ³ πρότερον, formerly, before. ⁴ ζῶοποιέω, make alive, make to live. ⁵ ὠφελέω, profit, help.

Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ 66
 ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. Εἶπεν οὖν 67
 ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; 68
 Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, πρὸς τίνα
 ἀπελευσόμεθα; Ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. Καὶ ἡμεῖς 69
 πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ
 υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 70
 Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην,¹ καὶ ἐξ ὑμῶν
 εἷς διάβολός ἐστιν; Ἔλεγεν δὲ τὸν Ἰούδαν Σίμωνος 71
 Ἰσκαριώτην:² οὗτος γὰρ ἔμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι,
 εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ: οὐ 7
 γὰρ ᾔθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν
 αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ 2
 τῶν Ἰουδαίων ἡ Σκηνοπηγία.³ Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν 3
 οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Μετάβηθι⁴ ἐντεῦθεν,⁵ καὶ ὑπάγε εἰς

¹ ἐκλέγομαι, choose, elect. ² Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ³ σκηνοπηγία, ας, ἡ, Feast Booths or Tabernacles. ⁴ μεταβαίνω, depart, leave. ⁵ ἐντεῦθεν, hence, on each side.

τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταὶ σου θεωρήσωσιν τὰ
 ἔργα σου ἃ ποιεῖς. Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ¹ τι ποιεῖ, καὶ 4
 ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. Εἰ ταῦτα ποιεῖς,
 φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ 5
 αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 6
 Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὕτω παρέστιν,² ὁ δὲ καιρὸς ὁ
 ὑμέτερος³ πάντοτε ἐστίν ἑτοιμος.⁴ Οὐ δύναται ὁ 7
 κόσμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ
 περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἐστίν. Ὑμεῖς 8
 ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὕτω ἀναβαίνω
 εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὕτω
 πεπλήρωται. Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ 9
 Γαλιλαίᾳ.

Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη 10
 εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανερώς,⁵ ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.¹ Οἱ 11
 οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον,

¹ κρυπτός, hidden, secret. ² παρέμι, be present, have arrived. ³ ὑμέτερος, your. ⁴ ἑτοιμος, ready, prepared. ⁵ φανερώς, openly, publicly.

Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; Καὶ γογγυσμός¹ πολὺς περὶ αὐτοῦ 12

ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι Ἀγαθός ἐστιν·

ἄλλοι ἔλεγον, Οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. Οὐδεὶς 13

μέντοι² παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον

τῶν Ἰουδαίων.

Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης,³ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ 14

ιερόν, καὶ ἐδίδασκεν. Καὶ ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι 15

λέγοντες, Πῶς οὗτος γράμματα⁴ οἶδεν, μὴ

μεμαθηκώς; Ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, 16

Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.

Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γινώσκεται περὶ 17

τῆς διδαχῆς, πότερον⁵ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἂπ'

ἐμαυτοῦ λαλῶ. Ὁ ἄφ' ἐαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν 18

ιδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος

αὐτόν, οὗτος ἀληθής ἐστιν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ

ἔστιν. Οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς 19

¹ γογγυσμός, οὐ, ὁ, grumbling, murmuring. ² μέντοι, yet, however. ³ μεσῶ, be in the middle, in the midst. ⁴ γράμμα, τος, τό, letter, writings. ⁵ πότερος, which of two, whether.

ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; Τί με ζητεῖτε ἀποκτείνειαι; 20

Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπεν, Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε

ζητεῖ ἀποκτείνειαι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 21

Ἐν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε. Διὰ τοῦτο 22

Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν – οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ

Μωσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων – καὶ ἐν

σαββάτῳ περιτέμνετε¹ ἄνθρωπον. Εἰ περιτομὴν 23

λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος

Μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε² ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῇ³

ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν,⁴ ἀλλὰ 24

τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.

Ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν,⁵ Οὐχ οὗτός 25

ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτείνειαι; Καὶ ἶδε παρρησίᾳ λαλεῖ, 26

καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. Μήποτε ἀληθῶς⁶ ἔγνωσαν

οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς⁶ ὁ χριστός; Ἀλλὰ 27

τοῦτον οἶδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν

¹ περιτέμνω, circumcize, circumcise. ² χολᾶω, be angry, am angry with. ³ ὑγιής, whole, healthy. ⁴ ὄψις, εὐς, ἡ, outward appearance, face. ⁵ Ἱεροσολυμίτης, ου, ὁ, inhabitant of Jerusalem, Jerusalemite. ⁶ ἀληθῶς, truly, really.

ἔρχηται, οὐδείς γινώσκει πόθεν ἐστίν. Ἐκραξεν οὖν ἐν 28

τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγων, Καὶ οἶδατε,

καὶ οἶδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα,

ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε.

Ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, καὶ κεῖνός¹ με 29

ἀπέστειλεν. Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι.² Καὶ οὐδείς 30

ἐπέβαλεν³ ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ

ᾠρα αὐτοῦ. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς 31

αὐτόν, καὶ ἔλεγον ὅτι Ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι⁴

πλείονα σημεῖα τούτων ποιήσει ὢν οὗτος ἐποίησεν; 32

Ἦκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος⁵ περὶ

αὐτοῦ ταῦτα· καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας⁶ οἱ Φαρισαῖοι

καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα πιάσωσιν² αὐτόν. Εἶπεν οὖν ὁ 33

Ἰησοῦς, Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ

ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ 34

εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθεῖν. 35

Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, Ποῦ οὗτος

¹ καὶ κεῖνος, and he, and she. ² πιάζω, take, lay hold of. ³ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁴ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁵ γογγύζω, mutter, murmur. ⁶ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant.

μέλλει πορεύεσθαι ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν;

Μὴ εἰς τὴν διασπορὰν¹ τῶν Ἑλλήνων μέλλει
πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς Ἑλληνας; Τίς ἐστιν 36
οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπεν, Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ
εὐρήσετε; καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἰστήκει ὁ 37

Ἰησοῦς καὶ ἔκραξεν, λέγων, Ἐάν τις διψᾷ,² ἐρχέσθω
πρὸς με καὶ πινέτω. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν 38

ἡ γραφή, ποταμοὶ³ ἐκ τῆς κοιλίας⁴ αὐτοῦ ῥέουσιν⁵
ὕδατος ζώντος. Τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος οὗ 39

ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν: οὐπω
γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω⁶ ἐδοξάσθη. 40

Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον
ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς⁷ ὁ προφήτης. Ἄλλοι 41

ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. Ἄλλοι ἔλεγον, Μὴ
γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται; Οὐχὶ ἡ 42

¹ διασπορά, ἄς, ἡ, diaspora, dispersion. ² διψᾷ, thirst, thirst for. ³ ποταμός, οὐ, ὁ, river, stream. ⁴ κοιλία, ἀς, ἡ, belly, womb. ⁵ ῥέω, flow. ⁶ οὐδέπω, not yet, still not. ⁷ ἀληθῶς, truly, really.

γραφῇ εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ, καὶ ἀπὸ
 Βηθλεέμ,¹ τῆς κώμης ὅπου ἦν Δαβὶδ, ὁ χριστὸς
 ἔρχεται; Σχίσμα² οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. 43
 Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι³ αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς
 ἐπέβαλεν⁴ ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας.

Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται⁵ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ 45
 Φαρισαίους· καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι, Διὰ τί οὐκ
 ἡγάγετε αὐτόν; Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται,⁵ Οὐδέποτε 46
 οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. 47
 Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι, Μὴ καὶ ὑμεῖς
 πεπλάνησθε; Μὴ τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς 48
 αὐτόν, ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; Ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ 49
 γινώσκων τὸν νόμον ἐπικατάρατοί⁷ εἰσιν. Λέγει 50
 Νικόδημος⁸ πρὸς αὐτούς – ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς
 αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν – Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν 51
 ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον⁹ καὶ

¹ Βηθλεέμ, ἢ, Bethlehem. ² σχίσμα, τος, τό, tear, division. ³ πιάζω, take, lay hold of. ⁴ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁵ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁶ οὐδέποτε, never. ⁷ ἐπικατάρατος, cursed, accursed. ⁸ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ⁹ πρότερον, formerly, before.

γνῶ τί ποιεῖ; Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Μὴ καὶ 52
 σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; Ἐρευνήσον¹ καὶ ἴδε ὅτι
 προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγγίγεται. Καὶ 53
 ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ:

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν.² 8

Ὁρθρου³ δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ 2
 λαὸς ἤρχετο: καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. Ἄγουσιν 3
 δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν
 γυναῖκα ἐν μοιχείᾳ⁴ καταληφθεῖσαν:⁵ καὶ στήσαντες
 αὐτὴν ἐν μέσῳ, λέγουσιν αὐτῷ, πειράζοντες, 4
 Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατελήφθη⁵ ἐπ' αὐτοφόρῳ
 μοιχευομένη.⁶ Ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο 5
 τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι:⁸ σὺ οὖν τί λέγεις; Τοῦτο 6
 δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα ἔχωσιν κατηγορεῖν⁹
 αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω¹⁰ κύψας,¹¹ τῷ δακτύλῳ¹²

¹ ἐρευνάω, search diligently. ² ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ³ ὄρθρος, ου, ὁ, daybreak, dawn. ⁴ μοιχεία, ας, ἡ, adultery. ⁵ καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ⁶ μοιχεύω, commit adultery. ⁷ ἐντέλλομαι, command, give orders. ⁸ λιθοβολέω, pelt with stones, stone. ⁹ κατηγορέω, accuse, charge. ¹⁰ κάτω, down, below. ¹¹ κύπτω, bow down, stoop. ¹² δάκτυλος, ου, ὁ, finger.

ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος.¹ Ὡς δὲ 7
ἐπέμενον² ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνακύψας³ εἶπεν πρὸς
αὐτούς, Ὁ ἀναμάρτητος⁴ ὑμῶν, πρῶτον ἐπ' αὐτὴν τὸν
λίθον βαλέτω. Καὶ πάλιν κάτω⁵ κύψας⁶ ἔγραφεν εἰς 8
τὴν γῆν. Οἱ δέ, ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως 9
ἐλεγχόμενοι,⁷ ἐξήρχοντο εἰς καθ' εἷς, ἀρξάμενοι ἀπὸ
τῶν πρεσβυτέρων· καὶ κατελείφθη⁸ μόνος ὁ Ἰησοῦς,
καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὔσα. Ἀνακύψας³ δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ 10
μηθένα θεασάμενος⁹ πλὴν τῆς γυναικός, εἶπεν αὐτῇ,
Ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί¹⁰ σου; Οὐδεὶς σε
κατέκρινεν;¹¹ Ἡ δὲ εἶπεν, Οὐδεὶς, κύριε. Εἶπεν δὲ ὁ 11
Ἰησοῦς, Οὐδὲ ἐγὼ σε κρίνω· πορεύου καὶ μηκέτι¹²
ἀμάρτανε.

¹ προσποιέω, pretend, regard. ² ἐπιμένω, continue, remain. ³ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ⁴ ἀναμάρτητος, without sin, without blame. ⁵ κάτω, down, below. ⁶ κύπτω, bow down, stoop. ⁷ ἐλέγχω, convict, reprove. ⁸ καταλείπω, leave, leave behind. ⁹ θεάομαι, look at, behold. ¹⁰ κατήγορος, συ, ὁ, accuser, prosecutor. ¹¹ κατακρίνω, condemn. ¹² μηκέτι, no longer.

Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν λέγων, Ἐγὼ εἰμι 12

τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ
περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ,¹ ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. 13

Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, Σὺ περὶ σεαυτοῦ
μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. 14

Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Καὶ² ἐγὼ
μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου·
ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ
οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω. Ὑμεῖς κατὰ 15

τὴν σάρκα κρίνετε· ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. Καὶ ἐὰν 16
κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν· ὅτι ὁ μόνος

οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. Καὶ ἐν τῷ 17

νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ³ γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ
μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. Ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ 18

ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. 19

Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; Ἀπεκρίθη

Ἰησοῦς, Οὐτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ

¹ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ² καὶ, and if, even if. ³ ὑμέτερος, your.

ἤδείτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἤδείτε ἄν. Ταῦτα τὰ 20
ρήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ,¹
διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ: καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν² αὐτόν, ὅτι
οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ ὑπάγω, καὶ 21
ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε:
ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. Ἔλεγον 22
οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Μήτι³ ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει,
Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; Καὶ εἶπεν 23
αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω⁴ ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω⁵
εἰμί: ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμι
ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι 24
ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν: ἐὰν γὰρ μὴ
πιστεύσῃτε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς
ἁμαρτίαις ὑμῶν. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Σὺ τίς εἶ; Καὶ 25
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν. 26

¹ γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury. ² πιάζω, take, lay hold of. ³ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer.

⁴ κάτω, down, below. ⁵ ἄνω, up, above.

Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ' ὁ
πέμψας με ἀληθὴς ἐστίν, καὶ γὰρ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ,
ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν 27
πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 28
'Όταν ὑψώσητε¹ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε
γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ἅπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν,
ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ: 29
καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστίν· οὐκ ἀφῆκέν με
μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ² αὐτῷ ποιῶ
πάντοτε. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν 30
εἰς αὐτόν.

Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ 31
Ἰουδαίους, Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ,
ἀληθῶς³ μαθηταί μου ἐστέ· καὶ γνώσεσθε τὴν 32
ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει⁴ ὑμᾶς. 33
Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ

¹ ὑψώω, lift up, exalt. ² ἀρεστός, pleasing, desirable. ³ ἀληθῶς, truly, really. ⁴ ἐλευθερώω, set free, exempt (from liability).

οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε·¹ πῶς σὺ λέγεις ὅτι
 Ἐλεύθεροι² γενήσεσθε; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 34
 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν
 δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας. Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν 35
 τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐὰν 36
 οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ,³ ὄντως⁴ ἐλεύθεροι²
 ἔσεσθε. Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ 37
 με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ⁵ ἐν ὑμῖν. 38
 Ἐγὼ δ' ἐώρακα παρὰ τῷ πατρὶ μου, λαλῶ· καὶ ὑμεῖς
 οὖν δ' ἐωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε. 39
 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Ὁ πατὴρ ἡμῶν
 Ἀβραάμ ἐστιν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τέκνα τοῦ
 Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε. Νῦν δὲ 40
 ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν
 ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο
 Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ 41
 πατρὸς ὑμῶν. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ

¹ πώποτε, ever yet, any time. ² ἐλεύθερος, free, delivered from obligation. ³ ἐλευθερώω, set free, exempt (from liability). ⁴ ὄντως, really, indeed. ⁵ χωρέω, make room for, hold.

γεγεννημέθα: ἓνα πατέρα ἔχομεν, τὸν θεόν. Εἶπεν οὖν 42
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἡγαπάτε
ἂν ἐμέ: ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἤκω: οὐδὲ
γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν.
Διὰ τί τὴν λαλίαν¹ τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; Ὅτι οὐ 43
δύνασθε ἀκοῦειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ 44
πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ
πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος²
ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν, ὅτι οὐκ
ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. Ὅταν λαλή τὸ ψεῦδος,³ ἐκ
τῶν ἰδίων λαλεῖ: ὅτι ψεύστης⁴ ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ
αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε 45
μοι. Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει⁵ με περὶ ἁμαρτίας; Εἰ δὲ 46
ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετε μοι; Ὁ ὢν ἐκ 47
τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει: διὰ τοῦτο ὑμεῖς
οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. Ἀπεκρίθησαν 48
οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, Οὐ καλῶς λέγομεν

¹ λαλία, ᾤ, ἡ, speech, way of talking. ² ἀνθρωποκτόνος, ου, ὁ, murderer. ³ ψεῦδος, ους, τό, lie. ⁴ ψεύστης, ου, ὁ, liar, deceiver. ⁵ ἐλέγχω, convict, reprove.

ἡμεῖς ὅτι Σαμαρείτης¹ εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; 49

Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ

τιμῶ² τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ³ με. Ἐγὼ 50

δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου: ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. 51

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν

τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Εἶπον 52

οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον

ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ

λέγεις, Ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ

γεύσῃται⁴ θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ 53

πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; Καὶ οἱ

προφῆται ἀπέθανον: τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς; 54

Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτόν, ἡ δόξα

μου οὐδέν ἐστιν: ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν

ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς ἡμῶν ἐστιν, καὶ οὐκ ἐγνώκατε 55

αὐτόν: ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν, καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα

αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης:⁵ ἀλλ' οἶδα

¹ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ² τιμάω, honor, value at a price. ³ ἀτιμάζω, dishonor, disgrace. ⁴ γεύομαι, taste, experience. ⁵ ψεύστης, ου, ὁ, liar, deceiver.

αὐτόν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ 56
 ὑμῶν ἡγαλλιάσατο¹ ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ
 εἶδεν καὶ ἐχάρη. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν, 57
 Πεντήκοντα² ἔτη οὕτω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἐώρακας; 58
 Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν³
 Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι. Ἦσαν οὖν λίθους ἵνα 59
 βάλῳσιν ἐπ' αὐτόν: Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη,⁴ καὶ ἐξῆλθεν
 ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν: καὶ παρήγεν⁵
 οὕτως.

Καὶ παράγων⁵ εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.⁶ Καὶ 9
 ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, Παββί,
 τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς⁷ αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς
 γεννηθῇ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε οὗτος ἡμαρτεν οὔτε 3
 οἱ γονεῖς⁷ αὐτοῦ: ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ
 ἐν αὐτῷ. Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός 4
 με ἕως ἡμέρας ἐστίν: ἔρχεται νύξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται

¹ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ² πενήκοντα, fifty, 50. ³ πρὶν, before, formerly. ⁴ κρύπτω, conceal, hide. ⁵ παράγω, pass by, depart. ⁶ γενετῇ, ἥς, ἡ, birth. ⁷ γονεὺς, ἑως, ὁ, parent.

ἐργάζεσθαι. Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι τοῦ 5
κόσμου. Ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσεν¹ χαμαί,² καὶ ἐποίησεν 6
πηλὸν³ ἐκ τοῦ πτύσματος,⁴ καὶ ἐπέχρισεν⁵ τὸν πηλὸν³
ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, 7
Ὑπαγε νίψαι⁶ εἰς τὴν κολυμβήθραν⁷ τοῦ Σιλωάμ⁸ – ὃ
ἐρμηνεύεται,⁹ Ἀπεσταλμένος. Ἀπῆλθεν οὖν καὶ
ἐνίψατο,⁶ καὶ ἦλθεν βλέπων. Οἱ οὖν γείτονες¹⁰ καὶ οἱ 8
θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον¹¹ ὅτι τυφλὸς ἦν,
ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθημένος καὶ προσαιτῶν¹²
; Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν: ἄλλοι δὲ ὅτι Ὅμοιος 9
αὐτῷ ἐστιν. Ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι Ἐγὼ εἰμι. Ἔλεγον οὖν 10
αὐτῷ, Πῶς ἀνέωχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; Ἀπεκρίθη 11
ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν
ἐποίησεν, καὶ ἐπέχρισέν⁵ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ
εἶπέν μοι, Ὑπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν⁷ τοῦ Σιλωάμ,⁸
καὶ νίψαι.⁶ Ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος,⁶ ἀνέβλεψα. 12

¹ πτύω, spit. ² χαμαί, on or to the ground. ³ πηλός, σῶ, ὁ, clay, mud. ⁴ πτύσμα, τος, τό, saliva, spittle. ⁵ ἐπιχρίω, anoint, spread on. ⁶ νίπτω, wash. ⁷ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ⁸ Σιλωάμ, ὁ, Siloam. ⁹ ἐρμηνεύω, interpret, translate. ¹⁰ γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ¹¹ πρότερον, formerly, before. ¹² προσαιτέω, beg.

Εἶπον οὖν αὐτῷ, Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; Λέγει, Οὐκ οἶδα.

Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τὸν ποτε τυφλόν. 13

Ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν¹ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, 14

καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. Πάλιν οὖν 15

ἡρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι, πῶς ἀνέβλεψεν. Ὁ δὲ

εἶπεν αὐτοῖς, Πηλὸν¹ ἐπέθηκέν μου ἐπὶ τοὺς

ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην,² καὶ βλέπω. Ἔλεγον οὖν 16

ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές, Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν

παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. Ἄλλοι

ἔλεγον, Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα

σημεῖα ποιεῖν; Καὶ σχίσμα³ ἦν ἐν αὐτοῖς. Λέγουσιν τῷ 17

τυφλῷ πάλιν, Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἡνοιξέν

σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι Προφήτης ἐστίν.

Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι 18

τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου⁴ ἐφώνησαν τοὺς

γονεῖς⁵ αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος, καὶ ἡρώτησαν 19

¹ πηλός, οὔ, ὁ, clay, mud. ² νίπτω, wash. ³ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ⁴ ὅτου, until. ⁵ γονεὺς, ἕως, ὁ, parent.

αὐτοὺς λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς
λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; Πῶς οὖν ἄρτι βλέπει; 20

Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς¹ αὐτοῦ καὶ εἶπον,
Οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς
ἐγεννήθη: πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἶδαμεν: ἢ τίς 21

ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν:
αὐτὸς ἡλικίαν² ἔχει: αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ
ἐαυτοῦ λαλήσει. Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς¹ αὐτοῦ, ὅτι 22

ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους: ἡδὴ γὰρ συνετέθειντο³ οἱ
Ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστόν,
ἀποσυνάγωγος⁴ γένηται. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς¹ αὐτοῦ 23

εἶπον ὅτι Ἡλικίαν² ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. 24

Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν
τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ, Δὸς δόξαν τῷ θεῷ: ἡμεῖς
οἶδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀμαρτωλός ἐστιν. 25

Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Εἰ ἀμαρτωλός ἐστιν,
οὐκ οἶδα: ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὦν, ἄρτι βλέπω. Εἶπον 26

¹ γονεὺς, ἑως, ὁ, parent. ² ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ³ συντίθημι, agree, make an agreement. ⁴ ἀποσυνάγωγος, expelled from the congregation.

δὲ αὐτῷ πάλιν, Τί ἐποίησέν σοι; Πῶς ἤνοιξέν σου
τοὺς ὀφθαλμούς; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Εἶπον ὑμῖν ἤδη, 27
καὶ οὐκ ἤκούσατε. Τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; Μὴ καὶ
ὕμεις θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; Ἐλοιδόρησαν¹ 28
αὐτόν, καὶ εἶπον, Σὺ εἶ μαθητῆς ἐκείνου; ἡμεῖς δὲ τοῦ
Μωσέως ἐσμὲν μαθηταί. Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωσῇ 29
λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστίν.
Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν γὰρ 30
τούτῳ θαυμαστόν² ἐστίν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἶδατε πόθεν
ἐστίν, καὶ ἀνέωξέν μου τοὺς ὀφθαλμούς. Οἶδαμεν δὲ 31
ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει· ἀλλ' ἐάν τις
θεοσεβῆς³ ᾗ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει.
Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἤκούσθη ὅτι ἤνοιξέν τις 32
ὀφθαλμούς τυφλοῦ γεγεννημένου. Εἰ μὴ ἦν οὗτος 33
παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. Ἀπεκρίθησαν 34
καὶ εἶπον αὐτῷ, Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὄλος, καὶ
σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

¹ λοιδορέω, abuse, revile. ² θαυμαστός, wonderful, marvelous. ³ θεοσεβής, god-fearing, devout.

Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω· καὶ εὐρών 35

αὐτόν, εἶπεν αὐτῷ, Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ;

Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Καὶ τίς ἐστιν, κύριε, ἵνα 36

πιστεύσω εἰς αὐτόν; Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Καὶ 37

εώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. 38

Ὁ δὲ ἔφη, Πιστεύω, κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. 39

Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον

τούτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσιν, καὶ οἱ

βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν 40

Φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ,

Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμεν; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 41

Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἶχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε

ὅτι Βλέπομεν· ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας 10

εἰς τὴν αὐλήν¹ τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων

ἀλλαχόθεν,² ἐκεῖνος κλέπτῃς³ ἐστὶν καὶ ληστής.⁴ Ὁ δὲ 2

¹ αὐλή, ἤς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ² ἀλλαχόθεν, at another place, by another way. ³ κλέπτῃς, ου, δ, thief.

⁴ ληστής, οὗ, δ, robber, brigand.

εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμὴν¹ ἐστὶν τῶν
 προβάτων. Τούτῳ ὁ θυρωρὸς² ἀνοίγει, καὶ τὰ 3
 πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια
 πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει³ αὐτά. Καὶ ὅταν 4
 τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν
 πορεύεται· καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι
 οἶδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Ἀλλοτρίῳ⁴ δὲ οὐ μὴ 5
 ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ
 οἶδασιν τῶν ἀλλοτρίων⁴ τὴν φωνήν. Ταύτην τὴν 6
 παροιμίαν⁵ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ
 ἔγνωσαν τίνα ᾗ ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν 7
 ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων. Πάντες ὅσοι 8
 ἤλθον κλέπται⁶ εἰσὶν καὶ λησταί·⁷ ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν
 αὐτῶν τὰ πρόβατα. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις 9
 εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται,

¹ ποιμὴν, ἄνθρωπος, ὁ, shepherd. ² θυρωρός, οὗ, ὁ, doorkeeper, gatekeeper. ³ ἐξάγω, lead out. ⁴ ἀλλότριος, strange, foreign.

⁵ παροιμία, αὐτοῦ, ἡ, proverb, parable. ⁶ κλέπτης, οὗ, ὁ, thief. ⁷ ληστής, οὗ, ὁ, robber, brigand.

καὶ νομὴν¹ εὐρήσει. Ὁ κλέπτης² οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα 10
κλέψῃ³ καὶ θύῃ⁴ καὶ ἀπολέσῃ: ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζῶν
ἔχωσιν, καὶ περισσὸν⁵ ἔχωσιν. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν⁶ ὁ 11
καλός: ὁ ποιμὴν⁶ ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν
ὑπὲρ τῶν προβάτων. Ὁ μισθωτὸς⁷ δέ, καὶ οὐκ ὢν 12
ποιμὴν,⁶ οὗ οὐκ εἰσὶν τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν
λύκον⁸ ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα, καὶ
φεύγει: καὶ ὁ λύκος⁸ ἀρπάζει⁹ αὐτά, καὶ σκορπίζει¹⁰ τὰ
πρόβατα. Ὁ δὲ μισθωτὸς⁷ φεύγει, ὅτι μισθωτὸς⁷ ἐστίν, 13
καὶ οὐ μέλει¹¹ αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων. Ἐγὼ εἰμι ὁ 14
ποιμὴν⁶ ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκομαι
ὑπὸ τῶν ἐμῶν. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ 15
γινώσκω τὸν πατέρα: καὶ τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ
τῶν προβάτων. Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν 16
ἐκ τῆς αὐλῆς¹² ταύτης: κακεῖνά¹³ με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ
τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσιν: καὶ γενήσεται μία ποίμνη,

¹ νομή, ἡς, ἡ, pasture, spreading. ² κλέπτης, ου, ὁ, thief. ³ κλέπτω, steal. ⁴ θύω, sacrifice, kill. ⁵ περισσός, excessive, abundant. ⁶ ποιμὴν, ἐνος, ὁ, shepherd. ⁷ μισθωτός, οὔ, ὁ, hired servant. ⁸ λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. ⁹ ἀρπάζω, seize, snatch. ¹⁰ σκορπίζω, scatter, disperse. ¹¹ μέλει, it is a care, it concerns. ¹² αὐλή, ἡς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ¹³ κακεῖνος, and he, and she. ¹⁴ ποίμνη, ης, ἡ, flock.

εἷς ποιμήν.¹ Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ 17
 τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. Οὐδεὶς 18
 αἶρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ'
 ἐμαυτοῦ. Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν
 ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον
 παρὰ τοῦ πατρὸς μου.

Σχίσμα² οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς 19
 λόγους τούτους. Ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, 20
 Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται:³ τί αὐτοῦ ἀκούετε; 21
 Ἄλλοι ἔλεγον, Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστιν
 δαιμονιζομένου:⁴ μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν
 ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

Ἐγένετο δὲ τὰ Ἐγκαίνια⁵ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμῶν⁶ 22
 ἦν: καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ⁷ 23
 Σολομώνος.⁸ Ἐκύκλωσαν⁹ οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ 24

¹ ποιμήν, ἐνος, ὁ, shepherd. ² σχίσμα, τος, τό, tear, division. ³ μαίνομαι, rage, be furious. ⁴ δαιμονίζομαι, am demon possessed. ⁵ ἐγκαίνια, ὡν, τό, festival of rededication, renewal. ⁶ χειμῶν, ὡνος, ὁ, winter, storm. ⁷ στοά, ἄς, ἡ, portico, colonnade. ⁸ Σολομών, ὡνος, ὁ, Solomon. ⁹ κυκλώω, encircle, surround.

ἔλεγον αὐτῷ, Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; Εἰ σὺ
εἶ ὁ χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ 25
Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε: τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ
ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, ταῦτα μαρτυρεῖ
περὶ ἐμοῦ: ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε: οὐ γὰρ ἐστε ἐκ 26
τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν. Τὰ 27
πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ γὰρ
γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι: καὶ γὰρ ζῶν 28
αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς: καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν
αἰῶνα, καὶ οὐχ ἄρπάσει¹ τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου. Ὁ 29
πατὴρ μου ὃς δέδωκέν μοι, μείζων πάντων ἐστίν: καὶ
οὐδεὶς δύναται ἄρπάξειν¹ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς
μου. Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν. Ἐβάστασαν οὖν 30
πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν² αὐτόν. 32
Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα
ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρὸς μου: διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον
λιθάξετέ² με; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, 33

¹ ἄρπάζω, seize, snatch. ² λιθάζω, throw stones, stone.

Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν¹ σε, ἀλλὰ περὶ
 βλασφημίας,² καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν
 θεόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἔστιν 34
 γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, Ἐγὼ εἶπα, Θεοὶ ἐστέ; 35
 Εἰ ἐκείνους εἶπεν θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ
 ἐγένετο – καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή – ὃν ὁ 36
 πατὴρ ἡγίασεν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς
 λέγετε ὅτι Βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, Υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι; 37
 Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι:
 εἰ δὲ ποιῶ, κἂν³ ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις 38
 πιστεύσατε: ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ
 πατήρ, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ. Ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν 39
 πιάσαι:⁴ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

Καὶ ἀπῆλθεν πάλιν πέραν⁵ τοῦ Ἰορδάνου⁶ εἰς τὸν τόπον 40
 ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων: καὶ ἔμεινεν
 ἐκεῖ. Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν, καὶ ἔλεγον ὅτι 41

¹ λιθάζω, throw stones, stone. ² βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. ³ κἂν, and if, even if. ⁴ πιάζω, take, lay hold of. ⁵ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁶ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan.

Ἰωάννης μὲν σημείον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα
εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν. Καὶ 42
ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος¹ ἀπὸ Βηθανίας,² ἐκ τῆς 11
κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας³ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Ἦν 2
δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα⁴ τὸν κύριον μύρω,⁵ καὶ
ἐκμάξασα⁶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν⁷ αὐτῆς, ἥς ὁ
ἀδελφὸς Λάζαρος¹ ἠσθένει. Ἀπέστειλαν οὖν αἱ 3
ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς
ἀσθενεῖ. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Αὕτη ἡ ἀσθένεια 4
οὐκ ἔστιν πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ
θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. Ἠγάπα 5
δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν³ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ
τὸν Λάζαρον.¹ Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν 6
ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. Ἐπειτα⁹ μετὰ τοῦτο 7
λέγει τοῖς μαθηταῖς, Ἀγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. 8

¹ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ² Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ³ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁴ ἀλείφω, anoint. ⁵ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ⁶ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ⁷ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ⁸ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ⁹ ἔπειτα, then, after this.

Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, Ῥαββί, νῦν ἐξήτουν σε
λιθάσαι¹ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; 9
Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς
ἡμέρας; Ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ
προσκοπτεῖ,² ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. 10
Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτεται,² ὅτι τὸ
φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. Ταῦτα εἶπεν, καὶ μετὰ τούτου 11
λέγει αὐτοῖς, Λάζαρος³ ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται:⁴
ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω⁵ αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ 12
μαθηταὶ αὐτοῦ, Κύριε, εἰ κεκοίμηται,⁴ σωθήσεται. 13
Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ: ἐκεῖνοι
δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως⁶ τοῦ ὕπνου⁷ λέγει. 14
Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ, Λάζαρος³
ἀπέθανεν. Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ 15
ἤμην ἐκεῖ: ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. Εἶπεν οὖν 16
Θωμᾶς,⁸ ὁ λεγόμενος Δίδυμος,⁹ τοῖς συμμαθηταῖς,¹⁰

¹ λιθάζω, throw stones, stone. ² προσκόπτω, strike against, stumble. ³ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁴ κοιμάομαι, sleep, fall asleep. ⁵ ἐξυπνίζω, wake up, arouse. ⁶ κοίμησις, εως, ἡ, sleep, resting. ⁷ ὕπνος, ου, ὁ, sleep. ⁸ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. ⁹ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ¹⁰ συμμαθητής, οῦ, ὁ, fellow disciple.

Ἀγωνομεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὔρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη 17

ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. Ἦν δὲ ἡ Βηθανία¹ ἐγγὺς τῶν 18

Ἱεροσολύμων, ὡς ἀπὸ σταδίων² δεκαπέντε·³ καὶ 19

πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ

Μάρθαν⁴ καὶ Μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται⁵ αὐτὰς

περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. Ἡ οὖν Μάρθα,⁴ ὡς ἤκουσεν 20

ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν⁶ αὐτῷ· Μαρία δὲ ἐν τῷ

οἴκῳ ἐκαθέζετο.⁷ Εἶπεν οὖν Μάρθα⁴ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, 21

Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει.⁸ 22

Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει

σοι ὁ θεός. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἀναστήσεται ὁ 23

ἀδελφός σου. Λέγει αὐτῷ Μάρθα,⁴ Οἶδα ὅτι 24

ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 25

Εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή·

ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν⁹ ἀποθάνῃ, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ 26

¹ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ² στάδιον, οὔ, τό, stadia, length of a stadium. ³ δεκαπέντε, fifteen, 15. ⁴ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁵ παραμυθέομαι, encourage, comfort. ⁶ ὑπαντάω, meet, go to meet. ⁷ καθεζομαι, sit down, am sitting. ⁸ θνήσκω, die, am dying. ⁹ κἂν, and if, even if.

ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν
αἰῶνα. Πιστεύεις τοῦτο; Λέγει αὐτῷ, Ναί, κύριε: ἐγὼ 27
πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς
τὸν κόσμον ἐρχόμενος. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθεν, 28
καὶ ἐφώνησεν Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα,¹
εἰποῦσα, Ὁ διδάσκαλος πάρεστιν² καὶ φωνεῖ σε. 29
Ἐκεῖνῃ ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ³ καὶ ἔρχεται πρὸς
αὐτόν. Οὕτω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, 30
ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήντησεν⁴ αὐτῷ ἡ Μάρθα.⁵
Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ 31
παραμυθούμενοι⁶ αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν ὅτι
ταχέως⁷ ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ,
λέγοντες ὅτι Ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ.
Ἡ οὖν Μαρία, ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα 32
αὐτόν, ἔπεσεν αὐτοῦ⁸ εἰς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ,
Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέν μου ὁ ἀδελφός. 33
Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς

¹ λάθρα, secretly. ² πάριμι, be present, have arrived. ³ ταχύ, quickly, speedily. ⁴ ὑπαντάω, meet, go to meet. ⁵ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁶ παραμυθέομαι, encourage, comfort. ⁷ ταχέως, quickly, soon. ⁸ αὐτοῦ, there, here.

συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας,
 ἐνεβριμήσατο¹ τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν² ἑαυτόν, 34
 καὶ εἶπεν, Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; Λέγουσιν αὐτῷ,
 Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Ἐδάκρυσεν³ ὁ Ἰησοῦς. Ἔλεγον 35
 οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Ἰδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ 37
 αὐτῶν εἶπον, Οὐκ ἡδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς
 ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ
 ἀποθάνῃ; Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος¹ ἐν ἑαυτῷ 38
 ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. Ἦν δὲ σπήλαιον,⁴ καὶ λίθος
 ἐπέκειτο⁵ ἐπ' αὐτῷ. Λέγει ὁ Ἰησοῦς, Ἄρατε τὸν λίθον. 39
 Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος⁶ Μάρθα,⁷ Κύριε,
 ἦδη ὄζει·⁸ τεταρταῖος⁹ γάρ ἐστιν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, 40
 Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ
 θεοῦ; Ἦσαν οὖν τὸν λίθον, οὗ¹⁰ ἦν ὁ τεθνηκώς⁶ 41
 κείμενος.¹¹ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρην τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω,¹²
 καὶ εἶπεν, Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. 42

¹ ἐμβριμάομαι, be moved with anger, admonish sternly. ² ταράσσω, trouble, agitate. ³ δακρύω, weep, shed tears. ⁴ σπήλαιον, ου, τό, cave, den. ⁵ ἐπείκειμαι, lie on, lie upon. ⁶ θνήσκω, die, am dying. ⁷ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁸ ὄζω, (emit a) smell, give off an odor. ⁹ τεταρταῖος, happening on the fourth day. ¹⁰ οὔ, where, when. ¹¹ κείμει, lie, be laid. ¹² ἄνω, up, above.

Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν
 ὄχλον τὸν περιστῶτα¹ εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σὺ
 με ἀπέστειλας. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνὴ μεγάλη 43
 ἐκραύγασεν,² Λάζαρε,³ δεῦρο⁴ ἔξω. Καὶ ἐξηλθεν ὁ 44
 τεθνηκώς,⁵ δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας
 κειρίαις,⁶ καὶ ἡ ὄψις⁷ αὐτοῦ σουδαρίῳ⁸ περιεδέδετο.⁹
 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Λύσατε αὐτόν, καὶ ἄφετε
 ὑπάγειν.

Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν 45
 Μαρίαν καὶ θεασάμενοι¹⁰ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς,
 ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπηήλθον 46
 πρὸς τοὺς Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ
 Ἰησοῦς.

¹ περίσθημι, stand around, avoid. ² κραυγάζω, cry out, cry aloud. ³ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁴ δεῦρο, until now, come here! ⁵ θνήσκω, die, am dying. ⁶ κειρία, ας, ἡ, binding material, wrappings. ⁷ ὄψις, εως, ἡ, outward appearance, face. ⁸ σουδαρίον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ⁹ περιδέω, bind, wrap around. ¹⁰ θεάομαι, look at, behold.

Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον,¹ 47

καὶ ἔλεγον, Τί ποιούμεν; Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος

πολλὰ σημεῖα ποιεῖ. Ἐὰν ἀφώμεν αὐτὸν οὕτως, 48

πάντες πιστεύουσιν εἰς αὐτόν: καὶ ἐλεύσονται οἱ

Ῥωμαῖοι² καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ

ἔθνος. Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας,³ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ 49

ἐνιαυτοῦ⁴ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε

οὐδέν, οὐδὲ διαλογίζεσθε⁵ ὅτι συμφέρεῖ⁶ ἡμῖν ἵνα εἷς 50

ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ

ἔθνος ἀπόλῃται. Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ 51

ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ⁴ ἐκείνου, προεφήτευσεν ὅτι

ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ 52

οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ

θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα⁷ συναγάγῃ εἰς ἓν. Ἀπ' ἐκείνης 53

οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο⁸ ἵνα ἀποκτείνωσιν

αὐτόν.

¹ συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. ² Ῥωμαῖος, ου, ό, Roman, Roman citizen. ³ Καϊάφας, α, ό, Caiaphas. ⁴ ἐνιαυτός, ου, ό, year. ⁵ διαλογίζομαι, debate, reason. ⁶ συμφέρω, bring together, it is profitable. ⁷ διασκορπίζω, scatter, separate. ⁸ συμβουλεύω, plot, advise.

Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς 54

Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς

τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραΐμ¹ λεγομένην πόλιν, κάκει²

διέτριβεν³ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ 55

Πάσχα τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς

Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ Πάσχα, ἵνα

ἀγνίσωσιν⁴ ἑαυτούς. Ἐξήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ 56

ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες, Τί δοκεῖ

ὑμῖν; Ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; Δεδώκεισαν δὲ 57

καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἅν τις

γνῶ ποῦ ἐστίν, μηνύσῃ,⁵ ὅπως πιάσωσιν⁶ αὐτόν.

Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἕξ⁷ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἦλθεν εἰς 12

Βηθανίαν,⁸ ὅπου ἦν Λάζαρος⁹ ὁ τεθνηκώς,¹⁰ ὃν ἡγείρεν

ἐκ νεκρῶν. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον¹¹ ἐκεῖ, καὶ ἡ 2

Μάρθα¹² διηκόνει· ὁ δὲ Λάζαρος⁹ εἷς ἦν τῶν

ἀνακειμένων¹³ σὺν αὐτῷ. Ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα 3

¹ Ἐφραΐμ, ὁ, Ephraim. ² κάκει, and there. ³ διατρίβω, continue, tarry. ⁴ ἀγνίζω, purify, cleanse. ⁵ μηνύω, make known, report. ⁶ πιάζω, take, lay hold of. ⁷ ἕξ, six, 6. ⁸ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁹ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ¹⁰ θνήσκω, die, am dying. ¹¹ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹² Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ¹³ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal).

λίτραν¹ μύρου² νάρδου³ πιστικῆς⁴ πολυτίμου,⁵
 ἤλειψεν⁶ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξεν⁷ ταῖς
 θριξίν⁸ αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη
 ἐκ τῆς ὀσμῆς⁹ τοῦ μύρου.² Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν 4
 μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης,¹⁰ ὁ
 μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι, Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον² 5
 οὐκ ἐπράθη¹¹ τριακοσίων¹² δηναρίων,¹³ καὶ ἐδόθη
 πτωχοῖς; Εἶπεν δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν 6
 ἐμελεν¹⁴ αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς¹⁵ ἦν, καὶ τὸ
 γλωσσόκομον¹⁶ εἶχεν, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν. 7
 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, Ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ
 ἐνταφιασμοῦ¹⁷ μου τετήρηκεν αὐτό. Τοὺς πτωχοὺς 8
 γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε
 ἔχετε.

¹ λίτρα, ας, ἡ, Roman pound. ² μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ³ νάρδος, ου, ἡ, spikenard, oil of nard. ⁴ πιστικός, genuine, pure. ⁵ πολύτιμος, very precious, costly. ⁶ ἀλείφω, anoint. ⁷ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ⁸ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ⁹ ὀσμή, ἡς, ἡ, smell, aroma. ¹⁰ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ¹¹ πιπράσκω, sell. ¹² τριακόσιοι, three hundred, 300. ¹³ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ¹⁴ μέλει, it is a care, it concerns. ¹⁵ κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ¹⁶ γλωσσόκομον, ου, τό, money box, bag. ¹⁷ ἐνταφιασμός, σῦ, ὁ, preparation for burial, burial.

Ἔγνων οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστιν: 9

καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν

Λάζαρον¹ ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. 10

Ἐβουλευσάντο² δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον¹

ἀποκτείνωσιν: ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπήγον τῶν 11

Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

Τῇ ἐπαύριον³ ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἐορτήν, 12

ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, 13

ἔλαβον τὰ βαῖα⁴ τῶν φοινίκων,⁵ καὶ ἐξῆλθον εἰς

ὑπάντησιν⁶ αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, Ὡσαννά:⁷

εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, βασιλεὺς

τοῦ Ἰσραήλ. Εὐρών δὲ ὁ Ἰησοῦς ὄναριον,⁸ ἐκάθισεν 14

ἐπ' αὐτό, καθὼς ἐστιν γεγραμμένον, Μὴ φοβοῦ, 15

θύγατερ Σιών: ἰδοὺ, ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται,

καθήμενος ἐπὶ πῶλον⁹ ὄνου.¹⁰ Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν 16

¹ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ² βουλευώ, deliberate, take counsel. ³ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day.

⁴ βαῖον, ου, τό, palm branch. ⁵ φοίνιξ, ὁ, palm tree, palm branch. ⁶ ὑπάντησις, εως, ἡ, going to meet, meeting. ⁷

ὡσαννά, hosanna. ⁸ ὄναριον, ου, τό, young donkey, young ass. ⁹ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ¹⁰ ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey.

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη
 Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν¹ ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ
 γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. Ἐμαρτύρει 17
 οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ ὅτε τὸν Λάζαρον²
 ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ
 νεκρῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν³ αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι 18
 ἤκουσεν τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. Οἱ οὖν 19
 Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἐαυτούς, Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ
 ὠφελεῖτε⁴ οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

Ἦσαν δέ τινες Ἑλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα 20
 προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ· οἷτοι οὖν προσῆλθον 21
 Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ⁵ τῆς Γαλιλαίας, καὶ
 ἡρώτων αὐτὸν λέγοντες, Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν
 ἰδεῖν. Ἐρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ·⁶ καὶ 22
 πάλιν Ἀνδρέας⁶ καὶ Φίλιππος λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ. Ὁ 23
 δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων, Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα

¹ μιμνήσκομαι, remember, recall. ² Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ³ ὑπαντάω, meet, go to meet. ⁴ ὠφελέω, profit, help. ⁵ Βηθσαϊδᾶ, ἡ, Bethsaida. ⁶ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew.

ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 24

ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος¹ τοῦ σίτου² πεσὼν εἰς τὴν γῆν

ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν

καρπὸν φέρει. Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει 25

αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ

τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. Ἐὰν ἐμοὶ 26

διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ

καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐὰν τις ἐμοὶ διακονῇ,

τιμήσει³ αὐτὸν ὁ πατήρ. Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται·⁴ 27

καὶ τί εἶπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης.

Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. Πάτερ, 28

δοξάσόν σου τὸ ὄνομα. Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ

οὐρανοῦ, Καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω. Ὁ οὖν 29

ὄχλος ὁ ἐστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν βροντὴν⁵ γεγονέναι·

ἄλλοι ἔλεγον, Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. Ἀπεκρίθη 30

Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν,

ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου· 31

¹ κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ² σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. ³ τιμάω, honor, value at a price. ⁴ ταρασσω, trouble, agitate. ⁵ βροντή, ους, ἡ, thunder.

νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. 32

Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ¹ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω² πρὸς

ἐμαυτόν. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, σημαίνων³ ποίῳ θανάτῳ 33

ἔμελλεν ἀποθνήσκειν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, 34

Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ χριστὸς μένει

εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, Δεῖ ὑψωθῆναι¹ τὸν

υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ

ἀνθρώπου; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὅτι μικρὸν 35

χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστίν. Περιπατεῖτε ἕως τὸ

φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία⁴ ὑμᾶς καταλάβῃ·⁵ καὶ ὁ

περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ⁴ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει. Ὅμως 36

τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς

γένησθε.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη⁶ ἀπ'

αὐτῶν. Τοσαῦτα⁷ δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος 37

ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· ἵνα ὁ 38

¹ ὑψόω, lift up, exalt. ² ἐλκύω, drag, draw. ³ σημαίνω, indicate, signify. ⁴ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ⁵ καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ⁶ κρύπτω, conceal, hide. ⁷ τοσούτος, so great, so much.

λόγος Ἡσαΐου¹ τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπεν,
 Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ² ἡμῶν; Καὶ ὁ βραχίον³
 κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο 39
 πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας,¹ Τετύφλωκεν⁴ 40
 αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πεπώρωκεν⁵ αὐτῶν τὴν
 καρδίαν: ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσιν⁶
 τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσιν, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. 41
 Ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας,¹ ὅτε εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ
 ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ. Ὅμως⁷ μέντοι⁸ καὶ ἐκ τῶν 42
 ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν: ἀλλὰ διὰ
 τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὠμολόγουν, ἵνα μὴ
 ἀποσυνάγωγοι⁹ γένωνται. Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν 43
 τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢπερ¹⁰ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.
 Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ 44
 πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με: καὶ ὁ 45
 θεωρῶν ἐμέ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. Ἐγὼ φῶς εἰς 46

¹ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ² ἀκοή, ἤς, ἡ, hearing, report. ³ βραχίον, ονος, ὁ, arm, strength. ⁴ τυφλῶ, blind, make blind.

⁵ πωρόω, harden, render callous. ⁶ νοέω, understand, consider. ⁷ ὅμως, yet, nevertheless. ⁸ μέντοι, yet, however. ⁹ ἀποσυνάγωγος, expelled from the congregation. ¹⁰ ἢπερ, than.

τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ἐν
τῇ σκοτίᾳ¹ μὴ μείνη. Καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν 47
ρήμάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν: οὐ
γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν
κόσμον. Ὁ ἀθετῶν² ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ρήματά 48
μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν: ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα,
ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ὅτι ἐγὼ ἐξ 49
ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα: ἀλλ' ὁ πέμψας με πατήρ,
αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκεν, τί εἶπω καὶ τί λαλήσω. Καὶ 50
οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν: ἃ οὖν
λαλῶ ἐγώ, καθὼς εἶρηκέν μοι ὁ πατήρ, οὕτως λαλῶ.

Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι 13
ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῇ³ ἐκ τοῦ κόσμου
τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς
ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. Καὶ δείπνου 2
γενομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν

¹ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ² ἀθετέω, reject, annul. ³ μεταβαίνω, depart, leave. ⁴ δείπνον, ου, τό, supper, dinner.

καρδίαν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου¹ ἵνα αὐτὸν
 παραδῶ, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ 3
 πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ
 πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου,² καὶ 4
 τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον³ διέζωσεν⁴
 ἑαυτόν. Εἶτα⁵ βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα,⁶ καὶ 5
 ἤρξατο νίπτειν⁷ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ
 ἐκμάσσειν⁸ τῷ λεντίῳ³ ᾧ ἦν διεζωσμένος.⁴ Ἔρχεται 6
 οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος,
 Κύριε, σύ μου νίπτεις⁷ τοὺς πόδας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς 7
 καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι,
 γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Οὐ μὴ 8
 νίψῃς⁷ τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀπεκρίθη αὐτῷ
 ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν μὴ νίψω⁷ σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.
 Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, μὴ τοὺς πόδας 9
 μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν. 10

¹ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerieth. ² δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ³ λέντιον, ου, τό, linen cloth, towel. ⁴ διαζώννυμι, gird about, put on. ⁵ εἶτα, then, thereafter. ⁶ νιπτῆρ, ἥρος, ὁ, wash basin, basin. ⁷ νίπτω, wash. ⁸ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe.

Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ λελουμένος¹ οὐ χρεῖαν ἔχει ἢ
τοὺς πόδας νίψασθαι,² ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς ὅλος· καὶ
ὁμοίως καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. Ἦδει γὰρ τὸν 11
παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν, Οὐχὶ πάντες
καθαροὶ ἐστε.

Ὅτε οὖν ἐνιψεν² τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβεν τὰ 12
ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν³ πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς,
Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, Ὁ 13
διδάσκαλος, καὶ Ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ.
Εἰ οὖν ἐγὼ ἐνίψα² ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ 14
διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν²
τοὺς πόδας. Ὑπόδειγμα⁴ γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς 15
ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιήτε. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 16
ὑμῖν, Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ,
οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Εἰ 17
ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιήτε αὐτά. Οὐ περὶ 18

¹ λούω, bathe, wash. ² νίπτω, wash. ³ ἀναπίπτω, recline, lie down. ⁴ ὑπόδειγμα, τος, τό, copy, example.

πάντων ὑμῶν λέγω: ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην:¹ ἀλλ'
 ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, Ὁ τρώγων² μετ' ἐμοῦ τὸν
 ἄρτον ἐπήρεν³ ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν⁴ αὐτοῦ. Ἀπ' ἄρτι 19
 λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα, ὅταν γένηται,
 πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, Ὁ 20
 λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει: ὁ δὲ ἐμὲ
 λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη⁵ τῷ πνεύματι, καὶ 21
 ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς
 ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Ἐβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ 22
 μαθηταί, ἀπορούμενοί⁶ περὶ τίνος λέγει. Ἦν δὲ 23
 ἀνακείμενος⁷ εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ⁸
 τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς: νεύει⁹ οὖν τούτῳ 24
 Σίμων Πέτρος πυθέσθαι¹⁰ τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. 25
 Ἐπιπεσὼν¹¹ δὲ ἐκεῖνος οὕτως ἐπὶ τὸ στήθος¹² τοῦ

¹ ἐκλέγομαι, choose, elect. ² τρώγω, gnaw, crunch. ³ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁴ πτέρνα, ης, ἡ, heel. ⁵ ταράσσω, trouble, agitate. ⁶ ἀπορώ, be at a loss, be perplexed. ⁷ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁸ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ⁹ νεύω, nod, beckon (as a sign). ¹⁰ πυνθάνομαι, inquire, ask. ¹¹ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ¹² στήθος, ους, τό, breast, chest.

Ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ, Κύριε, τίς ἐστιν; Ἀποκρίνεται ὁ 26

Ἰησοῦς, Ἐκεῖνός ἐστιν ὃς ἐγὼ βάψας¹ τὸ ψωμίον²

ἐπιδώσω.³ Καὶ ἐμβάψας⁴ τὸ ψωμίον,² δίδωσιν Ἰούδα

Σίμωνος Ἰσκαριώτη.⁵ Καὶ μετὰ τὸ ψωμίον,² τότε 27

εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ

Ἰησοῦς, Ὅ ποιεῖς, ποιήσον τάχιον.⁶ Τοῦτο δὲ οὐδαὶς 28

ἔγνω τῶν ἀνακειμένων⁷ πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. Τινὲς γὰρ 29

ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον⁸ εἶχεν ὁ Ἰούδας, ὅτι

λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀγόρασον ὧν χρεῖαν ἔχομεν εἰς

τὴν ἑορτήν· ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶ. Λαβὼν οὖν τὸ 30

ψωμίον² ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν· ἦν δὲ νύξ.

Ὅτε ἐξῆλθεν, λέγει ὁ Ἰησοῦς, Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ 31

ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ ὁ θεὸς 32

ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ,

καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. Τεκνία,⁹ ἔτι μικρὸν μεθ' 33

ὕμῶν εἰμι. Ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς

¹ βάπτω, dip, dye. ² ψωμίον, ου, τό, fragment, morsel. ³ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ⁴ ἐμβάπτω, dip, dip into. ⁵ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁶ τάχιον, more swiftly. ⁷ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁸ γλωσσόκομον, ου, τό, money box, bag. ⁹ τεκνίον, ου, τό, little child.

Ἰουδαίους ὅτι Ὅπου ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε
 ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι 34
 ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους: καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς,
 ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ 35
 γνῶσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην
 ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; 36
 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅπου ὑπάγω, οὐ δύνασαι
 μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον¹ δὲ ἀκολουθήσεις μοι. 37
 Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Κύριε, διὰ τί οὐ δύναμαί σοι
 ἀκολουθῆσαι ἄρτι; Τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. 38
 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ
 θήσεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ²
 φωνήσῃ ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ³ με τρίς.⁴

¹ ὕστερον, lastly, afterward. ² ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ³ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ⁴ τρίς, thrice, three times.

Μὴ ταρασσέσθω¹ ὑμῶν ἡ καρδία: πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, **14**

καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου **2**

μοναί² πολλαί εἰσιν: εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν:

Πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν. Καὶ ἐὰν πορευθῶ, **3**

ἐτοιμάσω ὑμῖν τόπον: πάλιν ἔρχομαι καὶ

παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἑμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ,

καὶ ὑμεῖς ᾗτε. Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν **4**

ὁδὸν οἴδατε. Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς,³ Κύριε, οὐκ οἶδαμεν **5**

ποῦ ὑπάγεις: καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; **6**

Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια

καὶ ἡ ζωή: οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι'

ἐμοῦ. Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε **7**

ἂν: καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτόν, καὶ ἑώρακατε αὐτόν.

Λέγει αὐτῷ Φίλιππος, Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, **8**

καὶ ἀρκεῖ⁴ ἡμῖν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τοσοῦτον⁵ **9**

χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε;

Ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακεν τὸν πατέρα: καὶ πῶς σὺ

¹ ταρασσω, trouble, agitate. ² μονή, ἡς, ἡ, dwelling-place, abode. ³ Θωμᾶς, ἄ, ὁ, Thomas. ⁴ ἀρκέω, assist, suffice. ⁵ τοσοῦτος, so great, so much.

λέγεις, Δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ 10
 ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; Τὰ ῥήματα ἃ
 ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ: ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν
 ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. Πιστεύετε μοι ὅτι 11
 ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί: εἰ δὲ μή, διὰ τὰ
 ἔργα αὐτὰ πιστεύετε μοι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ 12
 πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κάκεῖνος¹
 ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει: ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν
 πατέρα μου πορεύομαι. Καὶ ὃ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ 13
 ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν
 τῷ υἱῷ. Ἐάν τι αἰτήσητέ με ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ 14
 ποιήσω. Ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς 15
 τηρήσατε. Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον 16
 παράκλητον² δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν
 αἰῶνα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ 17
 δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει
 αὐτό. Ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει,

¹ κάκεῖνος, and he, and she. ² παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate.

καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς·¹ 18

ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με 19

οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με: ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ

ὑμεῖς ζήσεσθε. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς 20

ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν

ὑμῖν. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, 21

ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με: ὁ δὲ ἀγαπῶν με,

ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου: καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω

αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω² αὐτῷ ἐμαυτόν. Λέγει αὐτῷ 22

Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης,³ Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι

ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν² σεαυτόν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;

Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, 23

τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει

αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονήν⁴ παρ'

αὐτῷ ποιήσομεν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου 24

οὐ τηρεῖ: καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ

τοῦ πέμψαντός με πατρὸς.

¹ ὀρφανός, orphan, bereaved. ² ἐμφανίζω, manifest, disclose. ³ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁴ μονή, ἡς, ἡ, dwelling-place, abode.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων. Ὁ δὲ 25

παράκλητος,¹ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμπει ὁ πατήρ

ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ

ὑπομνήσει² ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. Εἰρήνην ἀφήμι 27

ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν: οὐ καθὼς ὁ

κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. Μὴ ταρασσέσθω³

ὑμῶν ἡ καρδιά, μηδὲ δειλιάτω.⁴ Ἐκούσατε ὅτι ἐγὼ 28

εἶπον ὑμῖν, Ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ

ἡγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, Πορεύομαι πρὸς

τὸν πατέρα: ὅτι ὁ πατήρ μου μέιζων μου ἐστίν. Καὶ 29

νῦν εἶρηκα ὑμῖν πρὶν⁵ γενέσθαι: ἵνα, ὅταν γένηται,

πιστεύσητε. Οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν: 30

ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει

οὐδέν: ἀλλ' ἵνα γνῶ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, 31

καὶ καθὼς ἐνετείλατό⁶ μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ.

Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.⁷

¹ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ² ὑπομνήσκω, remind, remember. ³ ταρασσω, trouble, agitate. ⁴ δειλιάω, be cowardly, fearful. ⁵ πρὶν, before, formerly. ⁶ ἐντέλλομαι, command, give orders. ⁷ ἐντεῦθεν, hence, on each side.

Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος¹ ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ **15**
γεωργός² ἐστίν. Πᾶν κλῆμα³ ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, **2**
αἶρει αὐτό: καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει⁴ αὐτό,
ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. Ἦδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε **3**
διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. Μείνατε ἐν ἐμοί, **4**
καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλῆμα³ οὐ δύναται καρπὸν
φέρειν ἄφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μένῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ,¹ οὕτως
οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μένητε. Ἐγὼ εἰμι ἡ **5**
ἄμπελος,¹ ὑμεῖς τὰ κλήματα.³ Ὁ μένων ἐν ἐμοί, καὶ
ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν: ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ
δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Ἐὰν μὴ τις μένῃ ἐν ἐμοί, **6**
ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα,³ καὶ ἐξηράνθη,⁵ καὶ
συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν, καὶ
καίεται.⁶ Ἐὰν μένητε ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν **7**
ὑμῖν μένῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται
ὑμῖν. Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν **8**
πολὺν φέρητε: καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. Καθὼς **9**

¹ ἄμπελος, ου, ἡ, vine. ² γεωργός, οὔ, ὁ, farmer, worker of the soil. ³ κλῆμα, τος, τό, vine branch, branch. ⁴ καθαίρω, make clean, clear. ⁵ ξηραίνω, dry up, parch. ⁶ καίω, burn, ignite.

ἡγάπησέν με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ ἡγάπησα ὑμᾶς: μέινετε
 ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, 10
 μενεΐτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου: καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολάς τοῦ
 πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. 11
 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μέινῃ,
 καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ 12
 ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἡγάπησα ὑμᾶς. 13
 Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν
 ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι 14
 μου ἐστέ, ἐὰν ποιῇτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι¹ ὑμῖν. 15
 Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δούλος οὐκ οἶδεν τί
 ποιῇ αὐτοῦ ὁ κύριος: ὑμᾶς δὲ εἵρηκα φίλους, ὅτι
 πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν.
 Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε,² ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην² 16
 ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν
 φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ: ἵνα ὅ τι ἂν αἰτήσητε
 τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῶ ὑμῖν. Ταῦτα 17

¹ ἐντέλλομαι, command, give orders. ² ἐκλέγομαι, choose, elect.

ἐντέλλομαι¹ ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Εἰ ὁ κόσμος 18
ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν
μεμίσηκεν. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ 19
ἴδιον ἐφίλει: ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ
ἐξελεξάμην² ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ
ὑμᾶς ὁ κόσμος. Μνημονεύετε³ τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον 20
ὑμῖν, Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ
ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν: εἰ τὸν λόγον μου
ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον⁴ τηρήσουσιν. Ἀλλὰ 21
ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι
οὐκ οἶδασιν τὸν πέμψαντά με. Εἰ μὴ ἦλθον καὶ 22
ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον: νῦν δὲ πρόφασιν
οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ὁ ἐμὲ μισῶν, 23
καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν 24
αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον:
νῦν δὲ καὶ ἐωράκασιν καὶ μεμισήκασιν καὶ ἐμὲ καὶ
τὸν πατέρα μου. Ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ 25

¹ ἐντέλλομαι, command, give orders. ² ἐκλέγομαι, choose, elect. ³ μνημονεύω, remember, make mention of. ⁴ ὑμέτερος, your. ⁵ πρόφασις, εἰς, ἡ, pretense, pretext.

γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν ὅτι Ἐμίσησάν με
δωρεάν.¹

Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος,² ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ 26
τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ
πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ: 27
καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. 16
Ἀποσυναγώγους³ ποιήσουσιν ὑμᾶς: ἀλλ' ἔρχεται ὥρα,
ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρεῖν⁴
προσφέρειν τῷ θεῷ. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ 3
ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. Ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα 4
ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε⁵ αὐτῶν, ὅτι
ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι
μεθ' ὑμῶν ἦμην. Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά 5
με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, Ποῦ ὑπάγεις; Ἀλλ' 6

¹ δωρεάν, without cost, without cause. ² παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ³ ἀποσυναγώγος, expelled from the congregation. ⁴ λατρεία, ας, ἡ, service, divine worship. ⁵ μνημονεύω, remember, make mention of.

ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη¹ πεπλήρωκεν ὑμῶν
τὴν καρδίαν. Ἄλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν: 7
συμφέρε² ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω: ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ
ἀπέλθω, ὁ παράκλητος³ οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς: ἐὰν
δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. Καὶ ἐλθὼν 8
ἐκεῖνος ἐλέγξει⁴ τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ
δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως: περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι 9
οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ: περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς 10
τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με: περὶ 11
δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. 12
Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε
βαστάζειν ἄρτι. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς 13
ἀληθείας, ὁδηγήσει⁵ ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν: οὐ
γὰρ λαλήσει ἄφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει,
καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ⁶ ὑμῖν. Ἐκεῖνος ἐμέ 14
δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ⁶ ὑμῖν.
Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμὰ ἐστίν: διὰ τοῦτο εἶπον, 15

¹ λύπη, ης, ἡ, pain, grief. ² συμφέρω, bring together, it is profitable. ³ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ⁴ ἐλέγχω, convict, reprove. ⁵ ὁδηγέω, lead, guide. ⁶ ἀναγγέλλω, announce, report.

ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ ἀναγγελεῖ¹ ὑμῖν. 16

Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ
ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. Εἶπον οὖν ἐκ 17

τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, Τί ἐστὶν τοῦτο ὃ
λέγει ἡμῖν, Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν
μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; Καὶ ὅτι Ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν
πατέρα; Ἔλεγον οὖν, Τοῦτο τί ἐστὶν ὃ λέγει, τὸ 18
μικρόν; Οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖ. Ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι 19

ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Περὶ τούτου
ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, Μικρὸν καὶ οὐ
θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; Ἀμὴν 20

ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε² ὑμεῖς, ὃ
δὲ κόσμος χαρήσεται: ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ
λύπη³ ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ⁴ 21

λύπην³ ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς: ὅταν δὲ γεννήσῃ
τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει⁵ τῆς θλίψεως, διὰ τὴν
χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. Καὶ 22

¹ ἀναγγέλλω, announce, report. ² θρηνέω, lament, mourn. ³ λύπη, ἡς, pain, grief. ⁴ τίκτω, give birth to, bear. ⁵ μνημονεύω, remember, make mention of.

ὕμεῖς οὖν λύπην¹ μὲν νῦν ἔχετε· πάλιν δὲ ὀψομαι ὑμᾶς,
καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν
οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ 23
ἐρωτήσετε οὐδέν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα ἂν
αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. 24
Ἔως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδέν ἐν τῷ ὀνόματί μου·
αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾗ
πεπληρωμένη.

Ταῦτα ἐν παροιμίαις² λελάληκα ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα 25
ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις² λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ
παρρησία περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ³ ὑμῖν. Ἐν ἐκείνῃ 26
τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε· καὶ οὐ λέγω
ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν· αὐτὸς 27
γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε,
καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. 28
Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν

¹ λύπη, ης, ἡ, pain, grief. ² παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ³ ἀναγγέλλω, I will report, I will announce.

κόσμον· πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι
 πρὸς τὸν πατέρα. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, 29
 Ἴδε, νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν¹ οὐδεμίαν
 λέγεις. Νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρεῖαν 30
 ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ
 θεοῦ ἐξῆλθες. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἄρτι 31
 πιστεύετε; Ἰδοῦ, ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα 32
 σκορπισθῇτε² ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον
 ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμι μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ
 ἐστιν. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην 33
 ἔχητε. Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε,³
 ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρεν⁴ τοὺς ὀφθαλμοὺς 17
 αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εἶπεν, Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ
 ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ
 σε· καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα 2

¹ παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ² σκορπίζω, scatter, disperse. ³ θαρσέω, of good courage, of good cheer. ⁴ ἐπαίρω, lift up, raise.

πάν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσει αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. 3
Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσίν σε τὸν
μόνον ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν
χριστόν. Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον 4
ἐτελείωσα¹ ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. Καὶ νῦν 5
δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον
πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. Ἐφάνέρωσά σου 6
τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ
κόσμου· σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας· καὶ τὸν
λόγον σου τετηρήκασιν. Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα 7
δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστίν· ὅτι τὰ ῥήματα ἃ 8
δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς· καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ
ἔγνωσαν ἀληθῶς² ὅτι παρὰ σοῦ ἐξηλθον, καὶ
ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν 9
ἔρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἔρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν
δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ εἰσιν· καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστίν, 10
καὶ τὰ σὰ ἐμὰ· καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. Καὶ οὐκέτι 11

¹ τελειόω, fill, fulfill. ² ἀληθῶς, truly, really.

εἰμί ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶν, καὶ
ἐγὼ πρὸς σε ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν
τῷ ὀνόματί σου, ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὥσιν ἔν, καθὼς
ἡμεῖς. Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ 12
ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου: οὐς δέδωκάς μοι,
ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς
τῆς ἀπωλείας,¹ ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. Νῦν δὲ πρὸς σε 13
ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσιν
τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς. Ἐγὼ 14
δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν
αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ
εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ 15
τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ.
Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶν, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου 16
οὐκ εἰμί. Ἀγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου: ὁ λόγος 17
ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν 18
κόσμον, καὶ ἐγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. Καὶ 19

¹ ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin.

ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὧσιν
ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ 20
μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου
αὐτῶν εἰς ἐμέ: ἵνα πάντες ἐν ὧσιν: καθὼς σύ, πάτερ, 21
ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧσιν: ἵνα
ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Καὶ ἐγὼ 22
τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν,
καθὼς ἡμεῖς ἐν ἔσμεν. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, 23
ἵνα ὧσιν τετελειωμένοι¹ εἰς ἐν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ
κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἡγάπησας αὐτούς,
καθὼς ἐμὲ ἡγάπησας. Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω 24
ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ κάκεῖνοι² ὧσιν μετ' ἐμοῦ: ἵνα
θεωρῶσιν τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι
ἡγάπησάς με πρὸ καταβολῆς³ κόσμου. Πάτερ δίκαιε, 25
καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δὲ σε ἔγνω, καὶ οὗτοι
ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας: καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς 26
τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω: ἵνα ἡ ἀγάπη, ἣν

¹ τελειόω, fill, fulfill. ² κάκεῖνος, and he, and she. ³ καταβολή, ἥς, ἡ, foundation, depositing.

ἡγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ἤ, καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ **18**

πέραν¹ τοῦ χειμάρρου² τῶν Κέδρων,³ ὅπου ἦν κήπος,⁴

εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Ἦδει δὲ **2**

καὶ Ἰούδας, ὁ παραδιδούς αὐτόν, τὸν τόπον· ὅτι

πολλάκις⁵ συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν

αὐτοῦ. Ὁ οὖν Ἰούδας, λαβὼν τὴν σπεῖραν,⁶ καὶ ἐκ τῶν **3**

ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας,⁷ ἔρχεται ἐκεῖ

μετὰ φανῶν⁸ καὶ λαμπάδων⁹ καὶ ὅπλων.¹⁰ Ἰησοῦς οὖν, **4**

εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν, ἐξελθὼν εἶπεν

αὐτοῖς, Τίνα ζητεῖτε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν **5**

Ναζωραῖον.¹¹ Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι.

Εἰστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτόν μετ'

αὐτῶν. Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Ἐγὼ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς **6**

τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί.¹² Πάλιν οὖν αὐτοὺς **7**

¹ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ² χειμάρρος, ου, ὁ, brook, winter torrent. ³ Κεδρών, ὁ, Kidron. ⁴ κήπος, ου, ὁ, garden. ⁵ πολλάκις, often, many times. ⁶ σπεῖρα, ης, ἡ, cohort. ⁷ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁸ φανός, οὔ, ὁ, lamp, torch. ⁹ λαμπάς, ἄδος, ἡ, torch, lamp. ¹⁰ ὅπλον, ου, τό, tool, implement. ¹¹ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹² χαμαί, on or to the ground.

ἐπηρώτησεν, Τίνα ζητεῖτε; Οἱ δὲ εἶπον, Ἰησοῦν τὸν
 Ναζωραῖον.¹ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ 8
 εἰμι: εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν: ἵνα 9
 πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν ὅτι Οὐς δέδωκάς μοι, οὐκ
 ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων 10
 μάχαιραν εἴλκυσεν² αὐτήν, καὶ ἔπαισεν³ τὸν τοῦ
 ἀρχιερέως δούλον, καὶ ἀπέκοψεν⁴ αὐτοῦ τὸ ὠτίον⁵ τὸ
 δεξιόν. Ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος.⁶ Εἶπεν οὖν ὁ 11
 Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην:⁷
 τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πῖω αὐτό;
 Ἦ οὖν σπεῖρα⁸ καὶ ὁ χιλιάρχος⁹ καὶ οἱ ὑπηρέται¹⁰ τῶν 12
 Ἰουδαίων συνέλαβον¹¹ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν, 13
 καὶ ἀπήγαγον¹² αὐτὸν πρὸς Ἄνναν¹³ πρῶτον: ἦν γὰρ
 πενθερός¹⁴ τοῦ Καϊάφα, ¹⁵ ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ
 ἐκείνου. Ἦν δὲ Καϊάφας¹⁵ ὁ συμβουλεύσας¹⁷ τοῖς 14

¹ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ² ἐλκύω, drag, draw. ³ παίω, strike, hit. ⁴ ἀποκόπτω, cut off, smite. ⁵ ὠτίον, ου, τό, ear. ⁶ Μάλχος, ου, ὁ, Malchus. ⁷ θήκη, ης, ἡ, sheath, scabbard. ⁸ σπεῖρα, ης, ἡ, cohort. ⁹ χιλιάρχος, ου, ὁ, military tribune, captain. ¹⁰ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹¹ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹² ἀπάγω, lead away, lead. ¹³ Ἄννας, α, ὁ, Annas. ¹⁴ πενθερός, οὔ, ὁ, father-in-law. ¹⁵ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ¹⁶ ἐνιαυτός, οὔ, ὁ, year. ¹⁷ συμβουλεύσας, plot, advise.

Ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει¹ ἓνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι
ὕπὲρ τοῦ λαοῦ.

Ἦκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος 15
μαθητής. Ὁ δὲ μαθητής ἐκεῖνος ἦν γνωστός² τῷ
ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθεν³ τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν⁴
τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος εἰστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. 16
Ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητής ὁ ἄλλος ὃς ἦν γνωστός² τῷ
ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ,⁵ καὶ εἰσήγαγεν⁶ τὸν
Πέτρον. Λέγει οὖν ἡ παιδίσκη⁷ ἡ θυρωρὸς⁵ τῷ Πέτρῳ, 17
Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;
Λέγει ἐκεῖνος, Οὐκ εἰμί. Εἰστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ 18
οἱ ὑπηρέται⁸ ἀνθρακιὰν⁹ πεποιηκότες, ὅτι ψύχος¹⁰ ἦν,
καὶ ἐθερμαίνοντο·¹¹ ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ Πέτρος ἐστῶς
καὶ θερμαινόμενος.¹¹

¹ συμφέρω, bring together, it is profitable. ² γνωστός, known, acquaintance. ³ συνεισέρχομαι, enter together, enter together with. ⁴ αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ⁵ θυρωρός, οὗ, ὁ, doorkeeper, gatekeeper. ⁶ εἰσάγω, lead in, bring in. ⁷ παιδίσκη, ἥς, ἡ, maid, female servant. ⁸ ὑπηρέτης, οὗ, ὁ, servant, assistant. ⁹ ἀνθρακιά, ᾧς, ἡ, charcoal fire, heap of burning coals. ¹⁰ ψύχος, οὗς, τό, cold. ¹¹ θερμαίνω, warm.

Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν 19
μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. 20
Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ
κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ
ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν
κρυπτῷ¹ ἐλάλησα οὐδέν. Τί με ἐπερωτᾷς; 21
Ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε,
οὗτοι οἶδασιν ἃ εἶπον ἐγώ. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, 22
εἷς τῶν ὑπηρετῶν² παρεστηκώς ἔδωκεν ῥάπισμα³ τῷ
Ἰησοῦ, εἰπών, Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ; 23
Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Εἰ κακῶς⁴ ἐλάλησα,
μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις⁵
; Ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἄννας⁶ δεδεμένον πρὸς 24
Καϊάφαν⁷ τὸν ἀρχιερέα.

¹ κρυπτός, hidden, secret. ² ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ³ ῥάπισμα, τος, τό, blow, slap in the face. ⁴ κακῶς, badly, evilly. ⁵ δέρω, beat, flay. ⁶ Ἄννας, α, ὁ, Annas. ⁷ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas.

Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἐστὼς καὶ θερμαινόμενος:¹ εἶπον 25

οὖν αὐτῷ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ;

Ἠρνήσατο οὖν ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν, Οὐκ εἰμί. Λέγει εἰς 26

ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενῆς² ὧν οὗ

ἀπέκοψεν³ Πέτρος τὸ ὠτίον,⁴ Οὐκ ἐγὼ σε εἶδον ἐν τῷ

κήπῳ⁵ μετ' αὐτοῦ; Πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ Πέτρος, 27

καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ⁶ ἐφώνησεν.

Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα⁷ εἰς τὸ 28

πραιτώριον:⁸ ἦν δὲ πρωΐ,⁹ καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς

τὸ πραιτώριον,⁸ ἵνα μὴ μιανθῶσιν,¹⁰ ἀλλ' ἵνα φάγωσιν

τὸ Πάσχα. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος πρὸς αὐτούς, καὶ 29

εἶπεν, Τίνα κατηγορίαν¹¹ φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου

τούτου; Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Εἰ μὴ ἦν οὗτος 30

κακοποιός,¹² οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. Εἶπεν 31

οὖν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ

¹ θερμαίνω, warm. ² συγγενής, kindred, relative. ³ ἀποκόπτω, cut off, smite. ⁴ ὠτίον, ου, τό, ear. ⁵ κήπος, ου, ὁ, garden.

⁶ ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ⁷ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ⁸ πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ⁹ πρωΐ, early in the morning, at dawn. ¹⁰ μιάνω, stain, defile. ¹¹ κατηγορία, ας, ἡ, accusation, charge. ¹² κακοποιός, ος, ὁ, evildoer.

τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ
 Ἰουδαῖοι, Ἡμῖν οὐκ ἐξεστὶν ἀποκτεῖναι οὐδένα: ἵνα ὁ 32
 λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ, ὃν εἶπεν, σημαίνων¹ ποίῳ
 θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν.

Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον² πάλιν ὁ Πιλάτος, καὶ 33
 ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ
 βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 34
 Ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ
 ἐμοῦ; Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Μήτι³ ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; 35
 Τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί:
 τί ἐποίησας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ 36
 ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου: εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου
 ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται⁴ ἂν οἱ ἐμοὶ
 ἡγωνίζοντο,⁵ ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις: νῦν δὲ
 ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.⁶ Εἶπεν οὖν αὐτῷ 37
 ὁ Πιλάτος, Οὐκοῦν⁷ βασιλεὺς εἶ σύ; Ἀπεκρίθη

¹ σημαίνω, indicate, signify. ² πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ³ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁴ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁵ ἀγωνίζομαι, contend, struggle. ⁶ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁷ οὐκοῦν, therefore, so.

Ἰησοῦς, Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. Ἐγὼ εἰς
 τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν
 κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς
 ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. Λέγει αὐτῷ ὁ 38
 Πιλάτος, Τί ἐστὶν ἀλήθεια;

Καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους,
 καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν¹ εὐρίσκω ἐν
 αὐτῷ. Ἔστιν δὲ συνήθεια² ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν 39
 ἀπολύσω ἐν τῷ Πάσχα: βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω
 τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Ἐκραύγασαν³ οὖν πάλιν 40
 πάντες, λέγοντες, Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν:⁴
 ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς⁴ ληστής.⁵

Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν, καὶ 19
 ἐμαστίγωσεν.⁶ Καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες⁷ 2
 στέφανον ἐξ ἀκανθῶν⁸ ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ,

¹ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ² συνήθεια, ας, ἡ, habit, custom. ³ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ⁴ Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. ⁵ ληστής, οὗ, ὁ, robber, brigand. ⁶ μαστιγῶ, whip, lash. ⁷ πλέκω, plait, weave. ⁸ ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush.

καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν¹ περιέβαλον² αὐτόν, καὶ 3
ἔλεγον, Χαίρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἐδίδουν
αὐτῷ ράπισματα.³ Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ Πιλάτος, 4
καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδε, ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε
ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν⁴ εὕρισκω. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ 5
Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν⁵ τὸν ἀκάνθινον⁶ στέφανον καὶ τὸ
πορφυροῦν¹ ἱμάτιον. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδε, ὁ
ἄνθρωπος. Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ 6
ὑπηρέται,⁷ ἐκραύγασαν⁸ λέγοντες, Σταύρωσον,
σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε
αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὕρισκω ἐν
αὐτῷ αἰτίαν.⁴ Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμεῖς 7
νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει
ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν. Ὅτε οὖν 8
ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον
ἐφοβήθη, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον⁹ πάλιν, καὶ 9

¹ πορφυροῦς, purple. ² περιβάλλω, put around, clothe. ³ ράπισμα, τος, τό, blow, slap in the face. ⁴ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ⁵ φορέω, wear, bear. ⁶ ἀκάνθινος, of thorns, thorny. ⁷ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁸ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ⁹ πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor).

λέγει τῷ Ἰησοῦ, Πόθεν εἶ σύ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν¹
οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Ἐμοὶ 10
οὐ λαλεῖς; Οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρώσάί σε,
καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαί σε; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, 11
Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι
δεδομένον ἄνωθεν;² διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι
μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ Πιλάτος 12
ἀπολύσαι αὐτόν. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον λέγοντες,
Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσης, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος:
πᾶς ὁ βασιλέα ἐαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει³ τῷ Καίσαρι. 13
Ὁ οὖν Πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον ἤγαγεν
ἐξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος,⁴ εἰς
τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον,⁵ Ἑβραϊστί⁶ δὲ
Γαββαθᾶ:⁷ ἦν δὲ Παρασκευὴ⁸ τοῦ Πάσχα, ὥρα δὲ 14
ὥσει⁹ ἕκτη:¹⁰ καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις, Ἴδε, ὁ βασιλεὺς
ὑμῶν. Οἱ δὲ ἐκραύγασαν,¹¹ Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον 15

¹ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ² ἄνωθεν, from above, again. ³ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ⁴ βῆμα, τος, τό, judgment seat. ⁵ λιθόστρωτον, ου, τό, mosaic pavement. ⁶ Ἑβραϊστί, Hebrew. ⁷ Γαββαθᾶ, ἡ, Gabbatha. ⁸ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ⁹ ὥσει, like, about. ¹⁰ ἕκτος, sixth. ¹¹ κραυγάζω, cry out, cry aloud.

αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τὸν βασιλέα ὑμῶν
 σταυρώσω; Ἀπεκρίθησαν οἱ ἄρχιερεῖς, Οὐκ ἔχομεν
 βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν 16
 αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ.

Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον· καὶ βαστάζων 17
 τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τόπον λεγόμενον
 Κρανίου¹ Τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστί² Γολγοθᾶ·³ 18
 ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο,
 ἐντεῦθεν⁴ καὶ ἐντεῦθεν,⁴ μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. 19
 Ἐγραψεν δὲ καὶ τίτλον⁵ ὁ Πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ
 τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον, Ἰησοῦς ὁ
 Ναζωραῖος⁶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Τοῦτον οὖν 20
 τὸν τίτλον⁵ πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι
 ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ
 Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστί,² Ἑλληνιστί,⁷
 Ῥωμαϊστί.⁸ Ἐλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἄρχιερεῖς τῶν 21

¹ κρανίον, ου, τό, skull. ² Ἑβραϊστί, Hebrew. ³ Γολγοθᾶ, ἡ, Golgotha. ⁴ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁵ τίτλος, ου, ὁ, inscription, notice. ⁶ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ⁷ Ἑλληνιστί, Greek language, in the Greek language. ⁸ Ῥωμαϊστί, in Latin, in the Latin language.

Ἰουδαίων, Μὴ γράφε, Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων:

ἀλλ' ὅτι Ἐκεῖνος εἶπεν, Βασιλεὺς εἰμι τῶν Ἰουδαίων. 22

Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Ὁ γέγραφα, γέγραφα.

Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, 23

ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη,

ἐκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα.¹ Ἦν δὲ ὁ

χιτῶν¹ ἄραφος,² ἐκ τῶν ἄνωθεν³ ὑφαντός⁴ δι' ὅλου. 24

Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, Μὴ σχίσωμεν⁵ αὐτόν,

ἀλλὰ λάχωμεν⁶ περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται: ἵνα ἡ γραφὴ

πληρωθῇ ἡ λέγουσα, Διεμερίσαντο⁷ τὰ ἱμάτιά μου

ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν⁸ μου ἔβαλον κλῆρον.⁹

Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. Εἰστήκεισαν 25

δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ

ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ,¹⁰ καὶ

Μαρία ἡ Μαгдаληνὴ.¹¹ Ἰησοὺς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα, 26

καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ

¹ χιτῶν, ὄνος, ὁ, tunic, garment. ² ἄραφος, seamless, not sewed. ³ ἄνωθεν, from above, again. ⁴ ὑφαντός, woven. ⁵ σχίζω, split, separate. ⁶ λαγχάνω, chose by lot, receive. ⁷ διαμερίζω, divide, distribute. ⁸ ἱματισμός, σῦ, ὁ, clothing. ⁹ κλῆρος, οὐ, ὁ, lot, portion. ¹⁰ Κλωπᾶς, ἄ, ὁ, Clopas. ¹¹ Μαгдаληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene.

μητρὶ αὐτοῦ, Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. Εἴτα¹ λέγει τῷ 27

μαθητῇ, Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας

ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια.

Μετὰ τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, 28

ἵνα τελειωθῇ² ἡ γραφή, λέγει, Διψῶ.³ Σκεῦός⁴ οὖν 29

ἔκειτο⁵ ὄξους⁶ μεστόν·⁷ οἱ δέ, πλήσαντες σπόγγον⁸

ὄξους,⁶ καὶ ὑσσώπῳ⁹ περιθέντες,¹⁰ προσήνεγκαν αὐτοῦ

τῷ στόματι. Ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος⁶ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν, 30

Τετέλεσται· καὶ κλίνας¹¹ τὴν κεφαλὴν, παρέδωκεν τὸ

πνεῦμα.

Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ 31

σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἐπεὶ Παρασκευὴ¹² ἦν – ἦν

γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου –

ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν¹³ αὐτῶν τὰ

σκέλη,¹⁴ καὶ ἀρθῶσιν. Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ 32

¹ εἴτα, then, thereafter. ² τελειῶω, fill, fulfill. ³ διψᾶω, thirst, thirst for. ⁴ σκεῦος, οὐς, τό, vessel, goods (plural). ⁵ κείμαι, lie, be laid. ⁶ ὄξος, οὐς, τό, sour wine, vinegar. ⁷ μεστός, full. ⁸ σπόγγος, ου, ό, sponge. ⁹ ὕσσωπος, ου, ό, hyssop. ¹⁰ περιτίθῃμι, place around, put around. ¹¹ κλίνω, cause to bend, bow. ¹² παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ¹³ κατὰγνυμι, break in pieces. ¹⁴ σκέλος, οὐς, τό, leg.

τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν¹ τὰ σκέλη² καὶ τοῦ ἄλλου
τοῦ συσταυρωθέντος³ αὐτῷ: ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν 33
ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα,⁴ οὐ
κατέαξαν¹ αὐτοῦ τὰ σκέλη:² ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν 34
λόγχῃ⁵ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν⁶ ἔνυξεν,⁷ καὶ εὐθέως
ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν, 35
καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν αὐτοῦ ἡ μαρτυρία, κακείνος⁸ οἶδεν
ὅτι ἀληθὴ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε. Ἐγένετο γὰρ 36
ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, Ὅσοῦν⁹ οὐ
συντριβήσεται¹⁰ ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ 37
λέγει, Ὅψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.¹¹

Μετὰ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πιλάτον Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ 38
Ἀριμαθαίας,¹² ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος¹³
δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ
Ἰησοῦ: καὶ ἐπέτρεψεν¹⁴ ὁ Πιλάτος. Ἦλθεν οὖν καὶ

¹ κατὰγνυμι, break in pieces. ² σκέλος, οὐς, τό, leg. ³ συσταυρώω, crucify together with. ⁴ θνήσκω, die, am dying. ⁵ λόγχῃ, ἡς, ἡ, spear, lance. ⁶ πλευρά, αἶς, ἡ, side, side of the body. ⁷ νύσσω, prick, pierce. ⁸ κακείνος, and he, and she. ⁹ ὅσπερ, τό, bone. ¹⁰ συντρίβω, break in pieces, crush. ¹¹ ἐκκεντέω, pierce, pierce through. ¹² Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. ¹³ κρύπτω, conceal, hide. ¹⁴ ἐπιτρέπω, permit, allow.

ἦρεν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ἦλθεν δὲ καὶ Νικόδημος,¹ 39

ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων

μίγμα² σμύρνης³ καὶ ἀλόης⁴ ὡς λίτρας⁵ ἑκατόν.⁶ 40

Ἐλάβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν

ὀθονίοις⁷ μετὰ τῶν ἀρωμάτων,⁸ καθὼς ἔθος⁹ ἐστὶν τοῖς

Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.¹⁰ Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου 41

ἐσταυρώθη κήπος,¹¹ καὶ ἐν τῷ κήπῳ¹¹ μνημεῖον

καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω¹² οὐδεὶς ἐτέθη. Ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν 42

Παρασκευὴν¹³ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ

μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ¹⁴ 20

ἔρχεται πρωΐ,¹⁵ σκοτίας¹⁶ ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον,

καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. 2

Τρέχει¹⁷ οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ

πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει

¹ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ² μίγμα, τος, τό, mixture, compound. ³ σμύρνα, ης, ἡ, myrrh (a costly perfume), Smyrna. ⁴ ἀλόη, ης, ἡ, aloes. ⁵ λίτρα, ας, ἡ, Roman pound. ⁶ ἑκατόν, hundred, 100. ⁷ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ⁸ ἀρωμα, τος, τό, spice, perfume. ⁹ ἔθος, ους, τό, custom. ¹⁰ ἐνταφιάζω, prepare for burial, bury. ¹¹ κήπος, ου, ὁ, garden. ¹² οὐδέπω, not yet, still not. ¹³ παρασκευή, ἧς, ἡ, preparation. ¹⁴ Μαγδαληνή, ἧς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ¹⁵ πρωΐ, early in the morning, at dawn. ¹⁶ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ¹⁷ τρέχω, run, exercise myself.

αὐτοῖς, Ἦσαν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ
οἶδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος 3
καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. 4
Ἔτρεχον¹ δὲ οἱ δύο ὁμοῦ:² καὶ ὁ ἄλλος μαθητής
προέδραμεν³ τάχιον⁴ τοῦ Πέτρου, καὶ ἦλθεν πρῶτος
εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας⁵ βλέπει κείμενα⁶ τὰ 5
ὀθόνια,⁷ οὐ μέντοι⁸ εἰσῆλθεν. Ἔρχεται οὖν Σίμων 6
Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ
μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια⁷ κείμενα,⁶ καὶ τὸ 7
σουδάριον⁹ ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν
ὀθονίων⁷ κείμενον,⁶ ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον¹⁰ εἰς
ἓνα τόπον. Τότε οὖν εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος μαθητής ὁ 8
ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδεν, καὶ
ἐπίστευσεν: οὐδέπω¹¹ γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ 9
αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. Ἀπῆλθον οὖν πάλιν 10
πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί.

¹ τρέχω, run, exercise myself. ² ὁμοῦ, together. ³ προτρέχω, run ahead, outrun. ⁴ τάχιον, more swiftly. ⁵ παρακύπτω, stoop to look, look. ⁶ κείμεαι, lie, be laid. ⁷ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ⁸ μέντοι, yet, however. ⁹ σουδάριον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ¹⁰ ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. ¹¹ οὐδέπω, not yet, still not.

Μαρία δὲ εἰστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω: ὥς 11

οὗν ἔκλαιεν, παρέκυνσεν¹ εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ 12

δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους,² ἓνα πρὸς τῇ

κεφαλῇ, καὶ ἓνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο³ τὸ

σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι, Γύναι, τί 13

κλαίεις; Λέγει αὐτοῖς, ὅτι Ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ

οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. Καὶ ταῦτα εἰπούσα 14

ἐστράφη⁴ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα,

καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, 15

Γύναι, τί κλαίεις; Τίνα ζητεῖς; Ἐκείνη, δοκοῦσα ὅτι ὁ

κηπουρός⁵ ἐστιν, λέγει αὐτῷ, Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας

αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν, καὶ γὰρ αὐτὸν ἄρῶ. 16

Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μαρία. Στραφεῖσα⁴ ἐκείνη

λέγει αὐτῷ, Ῥαββουνί⁶ – ὃ λέγεται, Διδάσκαλε. Λέγει 17

αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μὴ μου ἅπτου, οὐπω γὰρ ἀναβέβηκα

πρὸς τὸν πατέρα μου: πορεύου δὲ πρὸς τοὺς

ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, Ἀναβαίνω πρὸς τὸν

¹ παρακύνπτω, stoop to look, look. ² καθέζομαι, sit down, am sitting. ³ κείμαι, lie, be laid. ⁴ στρέφω, turn, am converted. ⁵ κηπουρός, οὗ, ὁ, gardener. ⁶ ραββουνί, Rabboni, my master.

πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου καὶ θεὸν
 ὑμῶν. Ἔρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ¹ ἀπαγγέλλουσα 18
 τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἐώρακεν τὸν κύριον, καὶ ταῦτα
 εἶπεν αὐτῇ.

Οὔσης οὖν ὀψίας,² τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν 19
 σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων³ ὅπου ἦσαν
 οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων,
 ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς,
 Εἰρήνῃ ὑμῖν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς 20
 χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν⁴ αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οὖν οἱ
 μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ 21
 Ἰησοῦς πάλιν, Εἰρήνῃ ὑμῖν: καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ
 πατήρ, καὶ ἐγὼ πέμπω ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο εἰπὼν 22
 ἐνεφύσησεν⁵ καὶ λέγει αὐτοῖς, Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. 23
 Ἄν τινων ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς: ἂν
 τινων κρατῇτε, κεκράτῃνται.

¹ Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ² ὄψις, late. ³ κλείω, shut, shut up. ⁴ πλευρά, ἄς, ἡ, side, side of the body. ⁵ ἐμφυσάω, breathe on, breathe into.

Θωμᾶς¹ δέ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος,² 24

οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἔλεγον οὖν 25

αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, Ἐωράκαμεν τὸν κύριον. Ὁ δὲ

εἶπεν αὐτοῖς, Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν

τύπον³ τῶν ἥλων,⁴ καὶ βάλῃ τὸν δάκτυλόν⁵ μου εἰς

τὸν τύπον³ τῶν ἥλων,⁴ καὶ βάλῃ τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν

πλευρὰν⁶ αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτῶ⁷ πάλιν ἦσαν ἔσω⁸ οἱ μαθηταί 26

αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς¹ μετ' αὐτῶν. Ἐρχεται ὁ Ἰησοῦς,

τῶν θυρῶν κεκλεισμένων,⁹ καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ

εἶπεν, Εἰρήνῃ ὑμῖν. Εἴτα¹⁰ λέγει τῷ Θωμᾶ,¹ Φέρε τὸν 27

δάκτυλόν⁵ σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου: καὶ φέρε

τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευρὰν⁶ μου: καὶ μὴ

γίνου ἄπιστος,¹¹ ἀλλὰ πιστός. Καὶ ἀπεκρίθη Θωμᾶς,¹ 28

καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. Λέγει 29

αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅτι ἐώρακάς με, πεπίστευκας;

¹ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. ² Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ³ τύπος, ου, ὁ, mark, example. ⁴ ἥλος, ου, ὁ, nail. ⁵ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ⁶ πλευρά, ᾱς, ἡ, side, side of the body. ⁷ ὀκτώ, eight, 8. ⁸ ἔσω, within, inside. ⁹ κλείω, shut, shut up. ¹⁰ εἴτα, then, thereafter. ¹¹ ἄπιστος, unbelieving, faithless.

Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς 30

ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα

ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα 31

πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ,

καὶ ἵνα πιστεύοντες ζώῃν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς 21

μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος:¹

ἐφανέρωσεν δὲ οὕτως. Ἦσαν ὁμοῦ² Σίμων Πέτρος, 2

καὶ Θωμᾶς³ ὁ λεγόμενος Δίδυμος,⁴ καὶ Ναθαναήλ⁵ ὁ

ἀπὸ Κανᾶ⁶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου,⁷ καὶ

ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. Λέγει αὐτοῖς 3

Σίμων Πέτρος, Ὑπάγω ἀλιεύειν.⁸ Λέγουσιν αὐτῷ,

Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. Ἐξήλθον καὶ ἐνέβησαν⁹

εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν¹⁰

¹ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ² ὁμοῦ, together. ³ Θωμᾶς, ἄ, ὁ, Thomas. ⁴ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ⁵

Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ⁶ Κανᾶ, ἡ, Cana. ⁷ Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. ⁸ ἀλιεύω, fish. ⁹ ἐμβάινω, embark. ¹⁰ πιάζω, take, lay hold of.

οὐδέν. Πρωΐας¹ δὲ ἤδη γενομένης ἔστι ὁ Ἰησοῦς εἰς 4

τὸν αἰγιαλόν·² οὐ μέντοι³ ἤδρισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι

Ἰησοῦς ἐστίν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Παιδιά, μή 5

τι προσφάγιον⁴ ἔχετε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Οὐ. Ὁ δὲ 6

εἶπεν αὐτοῖς, Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ

δίκτυον,⁵ καὶ εὐρήσετε. Ἐβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ

ἐλκύσαι⁶ ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.⁷ 7

Λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς τῷ

Πέτρῳ, Ὁ κύριός ἐστιν. Σίμων οὖν Πέτρος, ἀκούσας

ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύτην⁸ διεζώσατο⁹ – ἦν

γὰρ γυμνός¹⁰ – καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. 8

Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ¹¹ ἦλθον – οὐ γὰρ

ἦσαν μακρὰν¹² ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν¹³

διακοσίων¹⁴ – σύροντες¹⁵ τὸ δίκτυον⁵ τῶν ἰχθύων.⁷ Ὡς 9

οὖν ἀπέβησαν¹⁶ εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν¹⁷

κειμένην¹⁸ καὶ ὀψάριον¹⁹ ἐπικείμενον,²⁰ καὶ ἄρτον. 10

¹ πρωΐα, ας, ἡ, early morning. ² αἰγιαλός, οὐ, ὁ, seashore, beach. ³ μέντοι, yet, however. ⁴ προσφάγιον, ου, τό, fish (to eat). ⁵ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ⁶ ἐλκύω, drag, draw. ⁷ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ⁸ ἐπενδύτης, ου, ὁ, outer garment, coat. ⁹ διαζώννυμι, gird about, put on. ¹⁰ γυμνός, naked, wearing only under-garments. ¹¹ πλοιαρίον, ου, τό, small boat, little boat. ¹² μακρὰν, far away. ¹³ πῆχυς, εως, ὁ, cubit. ¹⁴ διακόσιοι, two hundred, 200. ¹⁵ σύρω, draw, drag. ¹⁶ ἀποβαίνω, get out, go away. ¹⁷ ἀνθρακιά, ἄς, ἡ, charcoal fire, heap of burning coals. ¹⁸ κείμεναι, lie, be laid. ¹⁹ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ²⁰ ἐπικείμεναι, lie on, lie upon.

Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων¹
 ὧν ἐπιάσατε² νῦν. Ἀνέβη Σίμων Πέτρος, καὶ 11
 εἴλκυσεν³ τὸ δίκτυον⁴ ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν⁵ ἰχθύων⁶
 μεγάλων ἑκατὸν⁷ πενήκοντα⁸ τριῶν· καὶ τοσούτων⁹
 ὄντων, οὐκ ἐσχίσθη¹⁰ τὸ δίκτυον.⁴ Λέγει αὐτοῖς ὁ 12
 Ἰησοῦς, Δεῦτε¹¹ ἀριστήσατε.¹² Οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα¹³ τῶν
 μαθητῶν ἐξετάσαι¹⁴ αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ
 κύριός ἐστιν. Ἔρχεται οὖν ὁ Ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν 13
 ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον¹ ὁμοίως. 14
 Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς
 αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Ὅτε οὖν ἡρίστησαν,¹² λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς, 15
 Σίμων Ἰωνᾶ,¹⁵ ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; Λέγει αὐτῷ,
 Ναὶ κύριε· σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ, Βόσκει¹⁶
 τὰ ἀρνία μου. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον, Σίμων 16

¹ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ² πιάζω, take, lay hold of. ³ ἐλκύω, drag, draw. ⁴ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ⁵ μεστός, full. ⁶ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ⁷ ἑκατόν, hundred, 100. ⁸ πενήκοντα, fifty, 50. ⁹ τοσούτος, so great, so much. ¹⁰ σχίζω, split, separate. ¹¹ δεῦτε, come!. ¹² ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. ¹³ τολμάω, dare, endure. ¹⁴ ἐξετάζω, scrutinize, examine. ¹⁵ Ἰωνᾶς, ἄ, ὁ, Jonah. ¹⁶ βόσκω, feed.

Ἰωνᾶ,¹ ἀγαπᾷς με; Λέγει αὐτῷ, Ναὶ κύριε· σὺ οἶδας
ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ, Ποίμαινε² τὰ πρόβατά μου. 17
Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, Σίμων Ἰωνᾶ,¹ φιλεῖς με;
Ἐλυπήθη ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, Φιλεῖς
με; Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ
γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Βόσκει³
τὰ πρόβατά μου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς 18
νεώτερος,⁴ ἐζώννυες⁵ σεαυτόν, καὶ περιεπάτεις ὅπου
ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς,⁶ ἐκτενεῖς⁷ τὰς χεῖράς σου,
καὶ ἄλλος σε ζώσει,⁵ καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. Τοῦτο 19
δὲ εἶπεν, σημαίνων⁸ ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν.
Καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. 20
Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν
ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν⁹ ἐν
τῷ δειπνῶ¹⁰ ἐπὶ τὸ στήθος¹¹ αὐτοῦ καὶ εἶπεν, Κύριε,
τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε; Τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος 21

¹ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ² ποιμαίνω, shepherd, rule. ³ βόσκω, feed. ⁴ νέος, new, young. ⁵ ζώννυμι, gird. ⁶ γηράσκω, grow old, become old. ⁷ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ⁸ σημαίνω, indicate, signify. ⁹ ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹⁰ δειπνῶ, ου, τό, supper, dinner. ¹¹ στήθος, ους, τό, breast, chest.

λέγει τῷ Ἰησοῦ, Κύριε, οὗτος δὲ τί; Λέγει αὐτῷ ὁ 22

Ἰησοῦς, Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς

σε; Σὺ ἀκολούθει μοι. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς 23

τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει:

καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει:

ἀλλ', Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε;

Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ 24

γράψας ταῦτα: καὶ οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστιν ἡ

μαρτυρία αὐτοῦ.

Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα 25

ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι¹ τὸν κόσμον

χωρῆσαι² τὰ γραφόμενα βιβλία. Ἀμήν.

¹ οἶμαι, think, suppose. ² χωρέω, make room for, hold.